

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.20.2.2023

**Pan
Arkadiusz Rodziewicz
Prezes Sądu Okręgowego w Świdnicy**

Sąd Okręgowy w Świdnicy
pl. Grunwaldzki 14
58-100 Świdnica

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/030 – „Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Okręgowy w Świdnicy, pl. Grunwaldzki 14, 58-100 Świdnica ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Arkadiusz Rodziewicz, Prezes Sądu Okręgowego w Świdnicy ² , od 18 lipca 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki kontrolowanej pełnił także Maciej Pająk, wiceprezes SO, pełniący obowiązki Prezesa SO od 13 lutego 2018 r. do 17 lipca 2018 r. oraz Anatol Gul, Prezes SO od 11 kwietnia 2016 r. do 12 lutego 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1) Zapewnienie funkcjonowania kontroli zarządczej i sprawowania nadzoru administracyjnego nad sądami. 2) Zapewnianie warunków do sprawnej realizacji zadań sądu, w tym związanych z organizacją sądów powszechnych, obsadą kadrową.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 czerwca 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1) Mariusz Orawczak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/115/2023 z 6 lipca 2023 r. 2) Anna Łuczak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/143/2023 z 7 września 2023 r. 3) Adrian Tomasik, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/146/2023 z 6 września 2023 r. 4) Mirosław Perłowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/136/2023 z 25 sierpnia 2023 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-8)

¹ Dalej: SO lub Sąd.

² Dalej: Prezes SO lub Prezes Sądu.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

Prezes Sądu określił, w zakresie swojej właściwości, cele, mierniki i najważniejsze zadania w planach działalności dla Sądu adekwatnie do wymogów wynikających z zasady kaskadowania celów i zadań. Sprawował nadzór nad realizacją planu działalności Sądu, wykorzystując w tym celu narzędzia zarządzania ryzykiem, w tym w oparciu o aktualną analizę ryzyka. Działania te prowadzone były zgodnie z przyjętymi regułami zarządzania ryzykiem. Nie wszystkie mierniki realizacji celów zostały jednak wykonane na zaplanowanym poziomie, ale identyfikowano w Sądzie ryzyko wystąpienia takiego stanu i podejmowano działania zaradcze. Prezes Sądu (wraz z Dyrektorem Sądu) sporządzał sprawozdania z wykonania planu działalności dla Sądu za kolejne lata. Przeprowadzano corocznie samoocenę funkcjonowania kontroli zarządczej wśród pracowników i osób zarządzających. NIK zwraca jednak uwagę, że Sąd nie opracowywał oddzielnych planów działalności dla sądów rejonowych na obszarze okręgu. W ocenie NIK opracowywanie oddzielnych planów działalności dla sądów rejonowych na obszarze okręgu mogło prowadzić do wzmocnienia mechanizmów kontroli zarządczej na II poziomie (o której mowa w § 2 ust. 3 pkt 1 komunikatu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 lipca 2019 r. *w sprawie szczegółowych wytycznych w zakresie kontroli zarządczej dla działu administracji rządowej - sprawiedliwość*⁵).

Prezes Sądu sprawował wewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością Sądu oraz sądów okręgu świdnickiego, w szczególności na podstawie planów zadań nadzorczych ustalanych na kolejne lata, opracowanych w oparciu o wytyczne Prezesa Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu⁶. W ramach nadzoru administracyjnego w latach 2018-2023 (do 30 czerwca) przeprowadzono 111 lustracji w sądach okręgu świdnickiego oraz 63 kontrole biurowości w sekretariatach tych sądów. W przypadku stwierdzonych nieprawidłowości lub uchybień Prezes Sądu wydawał stosowne zarządzenia nadzorcze. Prezes Sądu wykorzystywał uprawnienia i obowiązki w zakresie sprawowanego wewnętrznego nadzoru administracyjnego do diagnozy problemów i barier w zakresie zapewnienia sprawnego działania Sądu i sądów okręgu świdnickiego.

Prezes Sądu, w ramach swoich kompetencji, podejmował działania na rzecz zapewnienia warunków organizacyjnych i zasobów kadrowych z uwzględnieniem potrzeb związanych z realizacją zadań, w tym delegował do orzekania w Sądzie sędziów sądu rejonowego okręgu świdnickiego i każdorazowo wnioskował o pozostawienie zwalnianego etatu na potrzeby Sądu. Ponadto w podziale czynności łącznie 10 sędziów, ustalił rozpoznawanie spraw w co najmniej dwóch wydziałach Sądu. Powyższe nie przyczyniło się do znacznej poprawy sytuacji kadrowej. W tym samym okresie trzykrotnie Kolegium Sądu wyraziło zgodę na delegowanie dwóch sędziów, w tym jednego do orzekania w Sądzie Apelacyjnym, a drugiego do pełnienia obowiązków w Ministerstwie Sprawiedliwości. Decyzją Ministra Sprawiedliwości limit etatów sędziowskich w Sądzie uległ zmniejszeniu z 46 do 43, a w wyniku długotrwałego procesu nominacji sędziów, trwającego nawet do 991 dni, w okresie objętym kontrolą liczba nieobsadzonych stanowisk wynosiła od trzech do siedmiu. W przypadku asystentów sędziiego ustalony przez Ministerstwo Sprawiedliwości wskaźnik liczby etatów asystenckich na etaty orzecznicze również uległ zmniejszeniu, i tak w 2018 r. jeden asystent obsługiwał dwóch sędziów, a w 2023 r. - już trzech. Działania dotyczące zapewnienia zasobów kadrowych dla sądów rejonowych

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. Urz. Ministra Sprawiedliwości poz. 160, dalej: *wytyczne w zakresie kontroli zarządczej*. Wcześniej obowiązywał komunikat z dnia 15 marca 2017 r. (Dz. Urz. Ministra Sprawiedliwości poz. 82).

⁶ Dalej: Prezes SA.

ograniczały się do pozytywnego opiniowania wniosków o pozostawienie zwalnianego stanowiska w danym sądzie rejonowym okręgu świdnickiego. Prezes Sądu opiniował także zmiany organizacyjne w sądach rejonowych analizując przedłożone uzasadnienia dotyczące poprawy sprawności postępowań sądowych lub racjonalnego wykorzystania kadry, zarówno orzeczniczej, jak i urzędników sądowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Diagnoza sprawności funkcjonowania sądów powszechnych i kierunki usprawnienia realizacji ich zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą w SO wdrożono regulacje dotyczące kontroli zarządczej, w szczególności:

- zarządzenie nr 14/2014 Prezesa SO z dnia 1 sierpnia 2014 r. wprowadzające „Regulamin Kontroli Zarządczej dla SO w Świdnicy” wraz z *Procedurą samooceny kontroli zarządczej*;
- zarządzenie nr 13/2012/A Prezesa SO z dnia 20 marca 2012 r. w sprawie wdrożenia *Polityki oraz Strategii zarządzania ryzykiem wewnętrznym w SO w Świdnicy*; celem przyjętej *Polityki zarządzania ryzykiem wewnętrznym* była identyfikacja obszarów ryzyka, oszacowanie ryzyka, a następnie eliminowanie lub redukcja ryzyka do akceptowalnego poziomu, natomiast celem *Strategii zarządzania ryzykiem wewnętrznym*⁸ było przyjęcie jednolitej metodyki identyfikacji, analizy i raportowania ryzyka, zapewnienie ciągłości procesów związanych z zarządzaniem ryzykiem oraz podnoszenie świadomości pracowników Sądu w zakresie zarządzania ryzykiem – koordynację prac oraz nadzór nad prawidłowym stosowaniem i przestrzeganiem zasad zawartych w ww. dokumentach powierzono Pełnomocnikowi Prezesa Sądu, powołanego odrębnym zarządzeniem;
- zarządzenie nr 20/2015/A Prezesa SO z dnia 12 października 2015 r. w sprawie *powołania Pełnomocnika oraz zespołu ds. zarządzania ryzykiem wewnętrznym w SO w Świdnicy*⁹, którego zadaniem jest wspomaganie Pełnomocnika¹⁰ w realizacji zadań związanych z procesem zarządzania ryzykiem w Sądzie.

(akta kontroli: tom I, str. 11, 25-58)

Prezes Sądu określał, w zakresie swojej właściwości¹¹, cele, mierniki (wraz z ich wartościami) i najważniejsze zadania w corocznych planach działalności dla SO adekwatnie do wymogów wynikających z zasady kaskadowania celów i zadań¹², zgodnie z § 12 *wytycznych w zakresie kontroli zarządczej*.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ *Strategia* zmieniona kolejnymi aneksami do zarządzenia nr 13/2012/A, tj. aneksem nr 1/2013 z dnia 12 listopada 2013 r. oraz nr 2/2016 z dnia 29 stycznia 2016 r.

⁹ Pełnomocnik oraz skład zespołu zmieniony zarządzeniem nr A-0210-11/2022 Prezesa SO z dnia 30 grudnia 2022 r.

¹⁰ Powołano na tę funkcję Dyrektora SO.

¹¹ Zapewnienie funkcjonowania kontroli zarządczej na poziomie I należy do obowiązków Prezesa Sądu i Dyrektora Sądu stosownie do zakresu ich zadań, a na poziomie II - do obowiązków Prezesa Sądu.

¹² Przed opracowaniem swojego planu działalności, Prezes corocznie otrzymywał jako wytyczne plany działalności dla sądów obszaru apelacji wrocławskiej na kolejna lata, sporządzone przez Prezesa Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, na podstawie rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 września 2010 r. w sprawie planu działalności i sprawozdania z jego wykonania (Dz. U. poz. 1254).

W każdym z opracowanych i przyjętych planów działalności dla SO na kolejne lata 2018-2021 określono dwa cele, tj. „Poprawę sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego” i „Zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu”. Natomiast w planach na kolejne lata 2022-2023 określono trzy cele, tj. „Standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości”, „Zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości” i „Upowszechnienie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych”. Przyjętymi miernikami określającymi stopień realizacji celów były: [1] średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji¹³, [2] wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji, [3] odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja mogła być zastosowana, [4] liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego, [5] wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem) oraz [6] wskaźnik sprawności postępowania sądowego (według metodologii CEPEJ)¹⁴.

Wszystkie powyższe cele oraz mierniki były określane poprzez ich kaskadowanie z planów działalności Ministra Sprawiedliwości, przy czym przyjęte w planach wartości mierników były identyczne jak w planach działalności dla sądów obszaru apelacji wrocławskiej na kolejne lata, z wyjątkiem wartości miernika [3] w latach 2019 i 2020, dla którego przyjęto wartość 0,9%, tj. niższą niż w planie działalności dla sądów obszaru apelacji wrocławskiej w tych latach (1,2%). Obniżona wartość miernika została zaproponowana przez zespół ds. zarządzania ryzykiem wewnętrznym w projekcie planu działalności Sądu na te lata, przy uwzględnieniu analiz statystycznych oraz kwartalnych raportów analizy ryzyk nieosiągnięcia celów w Sądzie.

Zaplanowane zadania, mające służyć zapewnieniu osiągnięcia przyjętych celów, były adekwatne do sformułowanych celów oraz mierników i leżały w kompetencjach Prezesa Sądu; to:

- związane z miernikami [1], [2] i [6]: bieżące monitorowanie struktury wpływu oraz analiza sprawozdawczości statystycznej¹⁵; prowadzenie bieżącej analizy wyników pracy Sądu, obciążenia pracą orzeczników i urzędników oraz podejmowanie czynności nadzorczych w celu zapewnienia prawidłowego toku urzędowania Sądu; wykonywanie nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną Sądu¹⁶; proponowanie projektów informatycznych służących poprawie sprawności funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości¹⁷; szkolenie kadry orzeczniczej, asystenckiej, urzędniczej celem zapewnienia efektywnego wykorzystania zasobów kadrowych¹⁸;
- związane z miernikiem [3]: promowanie i wsparcie procesu wdrażania alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR);
- związane z miernikiem [4]: badanie rozmieszczenia etatów asystenckich i bieżący monitoring obciążenia pracą asystentów oraz analiza zwalnianych etatów asystenckich celem optymalnego wykorzystania zasobów kadrowych;

¹³ Miernik stosowany w latach 2018-2021, a od 2022 r. zastąpiony wskaźnikiem sprawności postępowania sądowego (według metodologii Europejskiej Komisji na rzecz Efektywności Wymiaru Sprawiedliwości), dalej: CEPEJ.

¹⁴ Miernik stosowany w latach 2022-2023, obliczany jako odniesienie liczby spraw pozostających do załatwienia na następny okres statystyczny, do przeciętnego dziennego załatwienia spraw ogółem w danym okresie statystycznym lub okresie działania jednostki sprawozdawczej.

¹⁵ Zadanie przewidziane w latach 2018-2019.

¹⁶ Zadanie od 2020 r.

¹⁷ Zadanie przewidziane w 2018 r.

¹⁸ Zadanie od 2021 r.

podejmowanie działań w ramach posiadanych kompetencji zmierzających do zwiększenia liczby etatów asystenckich¹⁹; występowanie z inicjatywą utworzenia nowych etatów asystenckich, w tym przekształcanie zwalnianych etatów urzędników sądowych w etaty asystentów²⁰;

- związane z miernikiem [5]: sprawowanie wymiaru sprawiedliwości przez sądy powszechne.

W okresie objętym kontrolą nie opracowywano oddzielnych planów działalności dla sądów na obszarze okręgu świdnickiego. Jak wyjaśnił Prezes SO, nie wykorzystywał on innych narzędzi do nadzoru i wyznaczania celów i zadań dla sądów rejonowych na obszarze okręgu świdnickiego, np. poprzez przekazywanie do sądów rejonowych planów obszaru apelacji wraz z pismem z wytycznymi dotyczącymi tego planu – plany działalności sporządzane dla apelacji wraz z wytycznymi przekazywane były do prezesów/dyrektorów sądów okręgowych/rejonowych bezpośrednio przez Prezesa SA. NIK zwraca uwagę, że opracowywanie oddzielnych planów działalności dla sądów rejonowych na obszarze okręgu mogło prowadzić do wzmocnienia mechanizmów kontroli zarządczej na II poziomie (o której mowa w § 2 ust. 3 pkt 1 *wytycznych w zakresie kontroli zarządczej*). W konsekwencji braku rzeczonych planów, Prezes Sądu nie sporządzał sprawozdań z realizacji planu działalności dla sądów na obszarze okręgu (nie miał zagregowanych danych z planów działalności w okręgu). Utrudniony był również monitoring ryzyk związanych z wykonaniem mierników przez sądy rejonowe w okręgu, co mogło wpływać na adekwatne i szybkie reagowanie na ewentualne problemy wynikające z bieżącego wykonania planów przez sądy rejonowe w okręgu.

(akta kontroli: tom I, str. 59-64, 74, 82; tom V, str. 324, 331-332)

Prezes Sądu sprawował nadzór nad realizacją planu działalności Sądu (w zakresie swojej właściwości), wykorzystując w tym celu narzędzia zarządzania ryzykiem. Proces zarządzania ryzykiem był w Sądzie realizowany zgodnie z przyjętymi założeniami *Polityki zarządzania ryzykiem wewnętrznym w SO w Świdnicy*. Proces ten był dokumentowany na każdym jego etapie, w szczególności utworzono rejestr ryzyk, który był corocznie aktualizowany, gdzie zidentyfikowane ryzyka jednocześnie wskazywały konkretnych właścicieli ryzyk i odnosiły się do celów i zadań określonych w rocznym planie działalności. Zidentyfikowane ryzyka poddawano nie rzadziej niż raz na kwartał analizie²¹, która miała charakter subiektywnej oceny dokonywanej przez właściciela ryzyka i polegała na oszacowaniu prawdopodobieństwa wystąpienia danego rodzaju ryzyka, uwzględniając możliwą częstotliwość (powtarzalność) zdarzenia oraz oceny jego wpływu na realizację celów i zadań Sądu. Na tej podstawie w Sądzie sporządzano kwartalne raporty z zarządzania ryzykiem, zgodnie z § 27 ust. 1 i 2 *wytycznych w zakresie kontroli zarządczej*, gdzie wykazywano zidentyfikowane kluczowe ryzyka, takie jak: 002 – absencja pracowników sekretariatów wynikająca ze zdarzeń losowych, 003 – nieobsadzenie wakatów na stanowiskach sędziowskich, 007 – niedostosowanie obsady kadry asystenckiej do obciążenia Sądu, 013 – niedostępność biegłych w wyspecjalizowanych dziedzinach, 034 – istotny wzrost wpływu spraw, 042 – nadzwyczajne zdarzenia (w 2020 r.), 127 – brak rozpowszechniania przez sąd skuteczności mediacji wśród stron postępowania, 132 – niechęć uczestników postępowania do rozwiązywania sporów w drodze mediacji, 179 – wydłużenie czasu trwania postępowania w związku z ograniczeniami działalności sądu spowodowaną pandemią COVID-19 (w 2021 r. oraz I i II kwartale 2022 r.).

¹⁹ Zadanie przewidziane w 2020 r.

²⁰ Zadanie od 2022 r.

²¹ Proces analizy ryzyka odbywał się w Sądzie przy użyciu narzędzia informatycznego, tj. oprogramowania e-Risk, składającego się z aplikacji e-Risk Manager i e-Risk Portal.

Działania podjęte w wyniku reakcji na te ryzyka to: dla 002 – reagowanie na każdą dłuższą nieobecność poprzez zastosowanie systemu zastępstw lub przesunięć między wydziałami; dla 034 – bieżące monitorowanie struktury wpływu oraz analizowanie sprawozdawczości; dla 127 i 132 – działania związane z rozpowszechnianiem idei mediacji, m.in. poprzez informowanie za pośrednictwem strony internetowej Sądu, organizowanie tematycznych spotkań/warsztatów sędziów z mediatorami, uruchomienie stałych dyżurów mediatorów na terenie Sądu. W pozostałych przypadkach raporty wskazywały na brak bezpośredniego wpływu Sądu na stopień ograniczenia występowania ryzyka, wskazując dodatkowo: dla 003 i 007 – na podejmowanie działań w ramach posiadanych kompetencji zmierzających do zwiększenia liczby etatów, tymczasowe oddelegowanie sędziów sądu rejonowego celem dostosowania kadry orzeczniczej do obciążenia Sądu, bieżące monitorowanie obciążenia pracą i podejmowanie czynności nadzorczych w celu zapewnienia prawidłowego toku urzędowania Sądu; dla 013 – że należy za pośrednictwem strony internetowej Sądu cyklicznie ponawiać zaproszenia do współpracy dla biegłych wszystkich dziedzin i specjalizacji oraz korzystać z listy biegłych sądowych spoza okręgu świdnickiego; dla 042 i 179 – na bieżące monitorowanie sytuacji związanej z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 i niezwłoczne podejmowanie działań związanych z zapobieganiem zakażeń, wprowadzenie niezbędnych zmian organizacyjnych związanych z funkcjonowaniem Sądu.

Identyfikowane ryzyka odpowiadały problemom wykazywanym w corocznie oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej, które Prezes Sądu (wraz z Dyrektorem Sądu) sporządził zgodnie z § 28 ust. 1 *wytycznych w zakresie kontroli zarządczej*.

(akta kontroli: tom I, str. 42-50, 207-244; tom II, str. 589, 631, 674, 717, 769)

W SO corocznie przeprowadzano w okresie objętym kontrolą samoocenę funkcjonowania kontroli zarządczej wśród pracowników i osób zarządzających, zgodnie z § 29 ust. 3 *wytycznych w zakresie kontroli zarządczej*. Wynikało z niej, że stan kontroli zarządczej w Sądzie nie jest optymalny i wymaga jedynie bieżącego monitorowania. Niemniej jednak niezależnie od powyższego, uwagi oraz propozycje zmian wskazane przez pracowników Sądu podczas samooceny, wskazywały w każdym roku na istnienie potrzeby doskonalenia poszczególnych elementów kontroli zarządczej, takich jak „Środowisko wewnętrzne”, „Komunikacja i informacja” czy „Zarządzanie ryzykiem”. Po przeprowadzonej samoocenie odbywały²² się spotkania kierowników komórek organizacyjnych oraz pracowników zajmujących samodzielne stanowiska pracy celem omówienia wyników samooceny kontroli zarządczej, w szczególności wszystkich uwag zgłoszonych przez pracowników – po spotkaniach podejmowano działania zmierzające do usprawnienia funkcjonowania standardów kontroli zarządczej.

(akta kontroli: tom I, str. 245-297)

Prezes Sądu (wraz z Dyrektorem Sądu) sporządził sprawozdania z wykonania planu działalności dla Sądu za kolejne lata objęte kontrolą.

Na podstawie ww. sprawozdań stwierdzono niezrealizowanie w SO mierników na zaplanowanym poziomie, tj.: miernika [1], który w kolejnych latach 2019-2020 osiągnął wartość odpowiednio: 5,4 miesiąca, zamiast planowanego poziomu 5,2 miesiąca (przekroczenie o 3,8%) oraz 6,4 miesiąca zamiast 5,3 miesiąca (przekroczenie o 20,8%)²³; miernika [2] w roku 2018, 2020 i 2022 – realizacja

²² W trakcie spotkania w dniu 20 czerwca 2022 r., zorganizowanego celem omówienia wyników samooceny kontroli zarządczej za rok 2021, omówiono jednocześnie wyniki samooceny za rok 2019 i 2022, które z uwagi na wprowadzone ograniczenia w funkcjonowaniu sądu wywołane epidemią COVID-19 nie mogły być wcześniej omówione.

²³ W 2018 r. i 2022 r. wartość miernika [1] zrealizowano dokładnie na zaplanowanym poziomie, tj. odpowiednio 5,3 miesiąca i 6,5 miesiąca.

odpowiednio 98,4%, 91,1% i 99,7% zaplanowanej wartości²⁴; miernika [3] w kolejnych latach 2018-2019 i 2021-2022 – realizacja odpowiednio 33,3%, 77,8%, 91,7% i 86,9% zaplanowanej wartości²⁵; miernika [4] w latach 2019, 2021 i 2022 – realizacja odpowiednio 92,3%, 92,5% i 92,5% zaplanowanej wartości²⁶; miernika [6], który w 2022 r. osiągnął wartość 101,06 dnia, zamiast planowanego poziomu 100 dni (przekroczenie o 1,1%).

Jako przyczyny niezrealizowania założonych wartości mierników wskazano w ww. sprawozdaniach m.in.:

- dla miernika [1], [2] – nieadekwatną do obciążenia obsadę kadrową wydziałów orzecznich i nieobsadzanie wakatów na stanowiskach orzeczników oraz niedostępność biegłych rzadkich specjalizacji i długi okres oczekiwania na sporządzanie opinii przez biegłych; dodatkowo za rok 2020 – ograniczoną działalność Sądu spowodowaną epidemią COVID-19;
- dla miernika [3] – brak wyrażenia zgody po stronie uczestników postępowania sądowego na uczestnictwo w mediacji (zasada dobrowolności), co przekładało się na małą liczbę spraw skierowanych do postępowania mediacyjnego;
- dla miernika [4] – niedostateczną liczbę etatów asystenckich określanych decyzją Ministra Sprawiedliwości, niedostosowanie obsady kadry asystenckiej do obciążenia Sądu pomimo podejmowania działań zmierzających do pozyskania większej obsady asystenckiej.

Podjęte działania służące realizacji celów i osiągnięciu zaplanowanych wartości mierników zostały zawarte w oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej, a także w ww. sprawozdaniach²⁷. Były to w szczególności następujące działania:

- zapewnienie możliwości korzystania przez osoby zainteresowane rozwiązywaniem sporów drogą mediacji z bezpłatnych dyżurów (konsultacji) pełnionych przez mediatora w siedzibie Sądu, w pokoju dyżurów mediatora uruchomiono infolinię, organizowano spotkania sędziów i mediatorów, upowszechniano informacje na temat mediacji (strona internetowa Sądu, dystrybucja broszur informacyjnych, itp.) – szerzej o tym w pkt. 2.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe wszystkich grup pracowniczych (szkolenia wewnętrzne, w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, szkolenia zewnętrzne i e-learningowe) – szerzej o tym w pkt.2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;
- zapewnienie warunków technicznych niezbędnych dla prawidłowego i sprawnego funkcjonowania Sądu oraz poprawy warunków i standardów organizacyjnych²⁸;
- realizowanie projektów informatycznych oraz monitorowanie, utrzymywanie i rozwijanie systemów infrastruktury informatycznej oraz dokonywanie analiz

²⁴ W latach 2018-2022 wartość miernika [2] została zaplanowana w wysokości odpowiednio: 98%, 95,4%, 95,7%, 90,0% i 95,0%. W 2019 r. i 2021 r. zrealizowana wartość miernika [2] (odpowiednio: 97,3% i 103,5%) była korzystniejsza niż planowano (realizacja wyniosła odpowiednio: 102,0% i 115,0% zaplanowanej wartości).

²⁵ W latach 2018-2022 wartość miernika [3] została zaplanowana w wysokości odpowiednio: 1,2%, 0,9%, 0,9%, 1,2% i 1,3%. W 2020 r. zrealizowana wartość miernika [3] (2,1%) była korzystniejsza niż planowano (zrealizowano 233,3% zaplanowanej wartości).

²⁶ W latach 2018-2022 wartość miernika [4] została zaplanowana w wysokości odpowiednio: 0,32, 0,39 i 0,4 w latach 2020-2022. W 2018 r. realizacja miernika [4] wyniosła 102,3% zaplanowanej wartości na ten rok, natomiast w 2020 r. wartość tego miernika została zrealizowana dokładnie na zaplanowanym poziomie.

²⁷ Działania te zostały opisane w kolumnie pn.: Najważniejsze podjęte zadania służące realizacji celu.

²⁸ W szczególności: wymieniano wyeksploatowane meble (w latach 2018, 2019, 2020), zakupiono komputery przenośne i All-in-On (w latach 2018, 2019, 2021, 2022), niszczarkę o stopniu bezpieczeństwa P-4 (w 2018 r.), drukarki (w latach 2019, 2020) i urządzenia wielofunkcyjne (w latach 2020, 2021), panele wokand elektronicznych (w 2022 r.), wymieniono w salach rozpraw system do cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych (w 2019 r.), z uwagi na epidemię zakupiono termometry, lampy dezynfekcyjne (w 2020 r.), zakupiono skaner RTG do prześwietlania bagażu (2022 r.).

funkcjonalności systemów informatycznych wdrożonych w Sądzie w celu jak najpełniejszego ich wykorzystania;

- analizowanie danych statystycznych w zakresie stabilności orzecznictwa, w szczególności poziomu wpływu i stopnia opanowania spraw, średniego czasu trwania postępowań sądowych oraz etatyzacji i obciążenia pracą w poszczególnych pionach orzeczniczych Sądu – szerzej o tym w pkt. 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;

- tymczasowe delegowanie sędziów sądu rejonowego i referendarzy celem dostosowania kadry orzeczniczej Sądu do obciążenia pracą, reagowanie na nieobecności kadry orzeczniczej i urzędniczej poprzez stosowne systemy zastępstw, przesunięcia między wydziałami, podziały czynności sędziów Sądu, podejmowanie działań mających na celu zwiększenie liczby etatów asystenckich oraz monitorowano obsady asystentów sędziego i podejmowanie decyzji co do stanu zatrudnienia w poszczególnych komórkach organizacyjnych – szerzej o tym w pkt. 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego;

- wdrożenie do stosowania standardów obsługi interesanta w aspekcie komunikacyjnym, katalogów usług z kartami usług i powiązanych z nimi procedurami świadczenia usług (Projekt WSOI)²⁹ oraz monitorowanie jakości obsługi interesanta przy wykorzystaniu ankiet – szerzej o tym w pkt 2.4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli: tom I, str. 298-319; tom II, str. 573-574, 615, 658-659, 701, 751-752)

1.2. Prezesom sądów rejonowych w okręgu świdnickim oraz przewodniczącym wydziałów orzeczniczych SO, Prezes Sądu przekazywał do wiadomości otrzymane corocznie od Prezesa SA „Kierunki wewnętrznego nadzoru administracyjnego” sprawowanego na obszarze apelacji wrocławskiej, zalecając w pracy nadzorczej stosowanie zagadnień określonych w tych wytycznych. Prezes SO sprawował wewnętrzny nadzór administracyjny³⁰ nad działalnością Sądu oraz sądów okręgu świdnickiego, w szczególności na podstawie planów zadań nadzorczych ustalanych na kolejne lata, opracowanych w oparciu o ww. wytyczne Prezesa SA. Plany te na kolejne lata okresu objętego kontrolą zostały wykonane przez sędziów wizytatorów i inspektorów do spraw biurowości w sprawach: z zakresu prawa rodzinnego i nieletnich, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, cywilnych, karnych, wieczystoksięgowych oraz egzekucyjnych. Ponadto w zakresie planu zadań nadzorczych opracowanych przez poszczególnych sędziów wizytatorów Prezes Sądu poszerzył zakres czynności nadzorczych: (1) w sprawach ksiąg wieczystych o: • analizy obciążenia wpływem referendarzy we wszystkich sądach w okręgu świdnickim w aspekcie wykorzystania czasu pracy i obciążenia innymi obowiązkami, • kontrole spraw, w których od chwili wpływu wniosku minęły trzy miesiące, ze szczególnym uwzględnieniem wniosków o wpis hipoteki, • badanie terminowości rozpoznawania skarg na orzeczenia referendarza sądowego, • badanie jednolitości orzecznictwa na obszarze okręgu świdnickiego, • sprawdzanie prawidłowości wydawania odpisów i wypisów aktów notarialnych zdeponowanych w archiwum; (2) w sprawach cywilnych i rodzinnych o: • kontrole w zakresie terminowości i przebiegu postępowań międzyinstancyjnych i ich szybkości, w tym rozpoznawania zażaleń poziomych, w wszystkich sądach okręgu świdnickiego, • badanie terminowości sporządzania uzasadnień oraz zakresu i podstawy przedłużenia terminu na sporządzenie uzasadnienia; (3) w sprawach egzekucyjnych o: • badanie we wszystkich sądach okręgu świdnickiego czynności nadzorczych w sprawach egzekucyjnych – stosowania instytucji, terminowości i prawidłowości za trzy ostatnie

²⁹ Projekt pn. Wdrożenie standardów i procedur obsługi interesanta w sądownictwie powszechnym (WSOI).

³⁰ Dalej także: WNA.

lata poprzedzone badaniem, • badanie w zakresie terminowości i przebiegu postępowań międzyinstancyjnych i ich szybkości, • badanie jednolitości orzecznictwa na obszarze okręgu świdnickiego.

W ramach nadzoru administracyjnego w latach 2018-2023 (do 30 czerwca) przeprowadzono 111 lustracji w sądach okręgu świdnickiego³¹ oraz 63 kontrole biurowości w sekretariatach tych sądów. W przypadku stwierdzonych nieprawidłowości lub uchybień Prezes Sądu wydawał stosowne zarządzenia nadzorcze.

(akta kontroli: tom II, str. 801-805; tom III, str. 89-541)

Celem wzmocnienia czynności nadzorczych w Sądzie sporządzano³², w cyklach miesięcznych, sprawozdania z zakresu ruchu spraw przy użyciu oprogramowania wspomagającego *Informator*³³. Na podstawie danych wprowadzonych do *Informatora* sporządzane były zbiorcze zestawienia z podziałem na poszczególne pionory orzecznicze oraz wydziały ksiąg wieczystych, które do 10-go dnia każdego kolejnego miesiąca inspektorzy do spraw biurowości Sądu przedstawiali Prezesowi Sądu (dane dla SO oraz sądów rejonowych w okręgu świdnickim), kierownikom wydziałów Sądu oraz prezesom sądów rejonowych w okręgu świdnickim, jak również sędziom wizytatorom Sądu.

(akta kontroli: tom III, str. 580-608)

W ramach sprawowania wewnętrznego nadzoru podejmowano w Sądzie czynności nadzorcze w celu zapewnienia właściwego toku urzędowania, tj.: • badano i analizowano sprawność postępowania; • monitorowano terminowość podejmowanych czynności w sprawach oraz sporządzania uzasadnień; • kontrolowano wykorzystywanie dni sesyjnych oraz obciążenia wokand sędziów; • systematycznie analizowano obciążenia sędziów oraz analizowano okresowo dane statystyczne. W ramach nadzoru sprawowanego nad sądami rejonowymi w okręgu na bieżąco monitorowano sprawy karne tzw. „stare”, tj. co kwartał składane były sprawozdania ze spraw ponad 2-letnich (zarówno w toku, jak i zawieszonych) w celu ich kontroli wraz ze szczegółowym opisem czynności podjętych na dzień sporządzania sprawozdania oraz czynności zaplanowanych na najbliższe terminy rozpraw, ewentualnie na najbliższy okres statystyczny. Nadto kontrolowane były sprawy zagrożone przedawnieniem. W ramach przeprowadzonych lustracji przez sędziów wizytatorów, kontrolowano m.in. sprawność postępowań w sprawach, w których postępowanie trwa ponad 3 lata od daty wpływu sprawy wraz z ustalaniem przyczyn ich ewentualnej przewlekłości, przyczyn i zasadności odraczenia rozpraw, przestrzegania zasady ekonomiki procesowej i koncentracji materiału dowodowego. Kierowane również były zalecenie polustracyjne. Sędziowie wizytatorzy analizowali również obciążenie sędziów i referendarzy poszczególnych pionów pod kątem stanu zaległości. Zauważone nieprawidłowości były wskazywane w protokołach lustracji.

Monitorowano obciążenie pracą asystentów sędziów i kadry urzędniczej w poszczególnych pionach w celu równomiernego rozłożenia obowiązków i zagwarantowania sprawności postępowania, w szczególności terminowego wykonywania zarządzeń orzeczników. Pozwalało to na ewentualne dokonywanie przesunięć kadrowych między wydziałami i komórkami organizacyjnymi. Ponadto w przypadku długotrwałych nieobecności urzędnika na jego miejsce zatrudniana była inna osoba lub kierowany urzędnik z innego wydziału. W ramach nadzoru nad sądami rejonowymi w okręgu zgłaszano zapotrzebowanie na etaty zarówno urzędnicze, jak i asystenckie. Ponadto prezesi poszczególnych sądów rejonowych informowali

³¹ 18 w 2018 r., 30 w 2019 r., 19 w 2020 r., 22 w 2021 r., 19 w 2022 r. i trzy w I półroczu 2023 r.

³² Od 2008 r.

³³ Autorem oprogramowania był pracownik służb informatycznych Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich.

o konieczności zachowania zwalnianych etatów urzędniczych i asystenckich - pisma w tym przedmiocie były kierowane do jednostki nadrzędnej z uzasadnieniem oraz danymi statystycznymi uzasadniającymi przydzielenie lub zachowanie wskazanych etatów.

Co kwartał wydziały SO, jak i sądy rejonowe okręgu świdnickiego, sporządzały zestawienia kontrolne dotyczące zarówno terminowości sporządzania opinii i tłumaczeń, jak i terminowości przyznawania wynagrodzeń biegłym i tłumaczom oraz terminowości kierowania rachunków do oddziałów finansowych danego sądu celem wypłaty. Dane te były również zbiorczo ewidencjonowane i przekazywane do Ministerstwa Sprawiedliwości.

W ramach czynności nadzorczych zobowiązano przewodniczących wydziałów Sądu do:

- sporządzania co sześć miesięcy wykazów spraw ponad rocznych i każdorazowej kontroli zasadności odroczeń bez terminu lub na okres powyżej trzech miesięcy;
- przedkładania Prezesowi Sądu spraw, w których przewodniczący wydziału stwierdził niezasadne lub bezpodstawne odroczenie w sprawach ponad rocznych, celem objęcia tychże spraw nadzorem Prezesa Sądu;
- przedkładania Prezesowi Sądu sprawozdań z kontroli zasadności zawieszenia postępowań oraz czynności podejmowanych w sprawach zawieszonych niezbędnych do podjęcia postępowania raz na sześć miesięcy;
- informowania Prezesa Sądu o dostarczeniu przez biegłego opinii w okresie dłuższym niż miesiąc po terminie wyznaczonym przez Sąd, celem zastosowania środków dyscyplinujących, w szczególności zawiadomienia Prezesa Sądu, uprawnionego do podjęcia decyzji o skreśleniu z listy biegłych;
- informowania o dostarczeniu przez biegłego opinii w okresie dłuższym niż trzy miesiące po terminie wyznaczonym przez Sąd, celem objęcia sprawy nadzorem Prezesa Sądu;
- w przypadku spraw, w których uznana została zasadność skargi wniesionej w trybie przepisów o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, do przedkładania Prezesowi Sądu raz w miesiącu sprawozdań sędziego referenta z podjętych w sprawie czynności;
- przedkładania Prezesowi Sądu raz na kwartał sprawozdania z biegu spraw toczących się ponad 24 miesiące oraz akt spraw wskazanych przez Prezesa Sądu;
- informowania Prezesa Sądu, raz na kwartał, o przyznaniu przez sędziego wynagrodzenia biegłemu w terminie dłuższym niż 14 dni;
- składania miesięcznych sprawozdań z liczby spraw wyznaczonych i odwołanych wraz z podaniem przyczyny odwołania;
- składania kwartalnych sprawozdań z liczby spraw odbytych oraz przeprowadzonych w formie wideokonferencji;
- przedkładania informacji raz na kwartał o sprawach, w których pierwszy termin rozprawy nie został wyznaczony w okresie dwóch miesięcy od dnia złożenia odpowiedzi na apelację albo ostatniego pisma przygotowawczego złożonego w wykonaniu zarządzenia przewodniczącego wydziału, a jeżeli odpowiedź na apelację albo pismo przygotowawcze nie zostały złożone – nie później niż dwa miesiące po upływie terminu do złożenia tych pism;
- informowania Prezesa Sądu raz na kwartał o sprawach, w których nie doszło do rozpoznania w terminie wniosków o zabezpieczenie, zwolnienie od kosztów/ustanowienie pełnomocnika z urzędu w trakcie postępowania międzyinstancyjnego, nie podjęto czynności w zakresie wezwania do usunięcia braków formalnych apelacji/zażalenia/skargi oraz przyczynach zaniechania tych czynności;
- ustalania, czy sprawy pilne są wyznaczone według zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych³⁴.

(akta kontroli: tom I, str. 416-470, 509-531, 544-607, 663-695;
tom II, str. 12-85, 140-174, 183-233, 279-376, 418-454)

³⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2514 ze zm., dalej: Regulamin urzędowania sądów powszechnych.

W 2020 r. w Sądzie nie wykonano³⁵ wskaźnika pozostałości w stosunku do trzymiesięcznego wpływu w sprawach karnych (K) i z zakresu ubezpieczeń społecznych (U), ustalonego przez Ministra Sprawiedliwości w „Kierunkach wewnętrznego nadzoru administracyjnego” na ten rok, na poziomie 3,0 dla sądów okręgowych – wskaźnik ten w SO w Świdnicy wyniósł odpowiednio 3,09 i 3,2.

Jako przyczyny tego stanu rzeczy wskazywano przede wszystkim epidemię COVID-19 oraz związaną z nią rekomendację Ministerstwa Sprawiedliwości o odwoływaniu od 13 marca 2020 r. rozpraw i posiedzeń jawnych, z wyjątkiem spraw z katalogu „pilnych” – do 25 maja 2020 r. terminy rozpraw i posiedzeń jawnych nie były wyznaczane.

Ponadto na przekroczenie wskaźnika miała wpływ sytuacja kadrowa w przedmiotowych wydziałach: • w pionie karnym w 2020 r. dwóch sędziów przeszło w stan spoczynku – decyzją Ministra Sprawiedliwości oba etaty pozostały w Sądzie, jednak jeden został przeniesiony do pionu cywilnego – w związku z czym celem wsparcia, od 1 grudnia 2020 r., do Wydziału Karnego został delegowany jeden sędzia rejonowy w pełnym wymiarze; od 31 października 2020 r. jeden sędzia był delegowany do orzekania w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu, a od 2 grudnia 2020 r. delegowano tego sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w tymże sądzie; w okresie od połowy listopada do połowy grudnia 2020 r. czterech z sześciu sędziów było nieobecnych z związku z epidemią (kwarantanna, samoizolacja, zwolnienie lekarskie), co wiązało się z koniecznością odwoływania wcześniej wyznaczonych terminów rozpraw i posiedzeń jawnych; • w pionie pracy i ubezpieczeń społecznych w 2020 r. czterech z pięciu sędziów przeszło w stan spoczynku – celem wsparcia do wydziału zostało delegowanych czasowo dwóch sędziów rejonowych, a od 15 września 2020 r. został przeniesiony jeden sędzia z Wydziału Cywilnego; od 14 września 2020 r. jeden sędzia był delegowany do orzekania w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu.

(akta kontroli: tom I, str. 361-362; tom II, str. 4, 86-87; tom III, str. 236-241)

W wyniku prowadzonego nadzoru administracyjnego Prezes Sądu formułował³⁶ corocznie propozycje działań, których realizacja wykracza poza jego kompetencje. Były to: (1) poprawa sprawności procedury obsadzania wolnych stanowisk sędziowskich z uwagi na trudną sytuację kadrową; (2) zwiększenie liczby etatów sędziowskich, referendarskich i asystenckich; (3) poprawa sprawności funkcjonowania sądów poprzez wzmocnienie wydziałów orzeczniczych etatami urzędniczymi; (4) uregulowanie sytuacji biegłych sądowych związanych głównie z brakiem dostępności biegłych z wyspecjalizowanych dziedzin; (5) zwolnienie z obowiązku zakończenia spraw prowadzonych przez nowo powołanych sędziów celem zabezpieczenia zadań pionu cywilnego w Sądzie (tylko w 2019 r., do decyzji Kolegium SO).

(akta kontroli: tom I, str. 532, 695-696; tom II, str. 174, 313, 454)

W okresie objętym kontrolą w sekretariatach wydziałów orzeczniczych w SO przeprowadzone³⁷ były kontrole ich działalności, w ramach nadzoru administracyjnego Prezesa SA nad działalnością administracyjną sądów

³⁵ W pozostałych latach, tj. w 2018 r. i 2019 r., dla których Minister Sprawiedliwości określił dla sądów okręgowych graniczne wskaźniki pozostałości ponad trzy (dwu) miesięczny wpływ, jak również w pozostałych kategoriach spraw w 2020 r., SO realizował wskaźniki na zakładanym poziomie.

³⁶ Działania te były sformułowane w Informacji rocznej o działalności SO w Świdnicy za rok 2018 oraz w informacji Prezesa Sądu będącej wkładem do Informacji rocznej o działalności sądów działających na obszarze apelacji wrocławskiej za rok 2019, 2020, 2021 i 2022.

³⁷ Dwukrotnie w 2018 r. i 2022 r. w: III Wydziale Karnym i IV Wydziale Karnym Odwoławczym oraz jednokrotnie w 2020 r. w: I Wydziale Cywilnym, II Wydziale Cywilnym Odwoławczym i V Wydziale Penitencjarnym i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych.

powszechnych w apelacji³⁸. Zakres tych kontroli obejmował m.in. prawidłowość prowadzenia ksiąg biurowych w systemach informatycznych, w tym badanie rzetelności i kompletności wprowadzanych danych do systemów informatycznych zastępujących biurowość tradycyjną, oraz rzetelność sporządzania sprawozdań statystycznych. Kontrole w ww. zakresie wykazały w wydziałach orzeczniczych przypadki błędnych danych i brakujących informacji związanych z odzwierciedleniem treści akt spraw w urządzeniach ewidencyjnych funkcjonujących w systemie Sędzia 2, co wymagało, po uzupełnieniu brakujących informacji oraz skorygowaniu nieprawidłowych wpisów, dokonania w Aplikacji Statystycznej SAP korekt sprawozdań przekazywanych do Ministerstwa Sprawiedliwości.

Po każdej z kontroli Prezes SA wydawał zarządzenia pokontrolne, które Prezes Sądu przekazywał przewodniczącym odpowiednich wydziałów orzeczniczych celem podjęcia przez nich działań naprawczych eliminujących uchybienia i nieprawidłowości stwierdzone podczas przeprowadzonych kontroli działalności sekretariatów – zalecenia pokontrolne sformułowane w zarządzeniach Prezesa SA zostały wykonane.

(akta kontroli: tom III, str. 609-782)

Analiza wybranych wskaźników³⁹ danych statystycznych SO oraz sądów rejonowych okręgu świdnickiego zamieszczonych w rocznej informacji Prezesa Sądu za rok 2018 i wkładach Prezesa Sądu do informacji rocznej Prezesa SA za lata 2019-2022, prezentowanych z podziałem na główne kategorie spraw⁴⁰, wykazała:

1) duże wahania wskaźnika opanowania wpływu w sprawach K w Sądzie w latach 2018-2022 (93,6% – 2018 r.; 103,7% – 2019 r.; 72,8% – 2020 r.; 110,9% – 2021 r.; 98,4% - 2022 r.).

Prezes Sądu, odnosząc się do wahań wskaźnika opanowania wpływu w sprawach kategorii K w latach 2018-2022, wyjaśnił, że nie można w sposób jednoznaczny określić istotnych okoliczności uzasadniających zmianę wartości tego wskaźnika w odniesieniu rok do roku; na wskaźnik opanowania wpływu ma przede wszystkim wpływ: rodzaj i gatunek wpływających spraw, sprawy wielotomowe (np. w 2019 r. wpływ sprawy ponad 1000-tomowej), liczba osób do przesłuchania (sprawy wielu oskarżonych, liczba świadków, biegłych do przesłuchania), szczegółowe przeanalizowanie zebranego materiału dowodowego w sprawach trwających dłużej, czasami nawet kilka lat, dostępność biegłych z dziedzin najbardziej popularnych (psychiatria, psychologia). Prezes Sądu wskazał, odnośnie wzrostu wskaźnika opanowania wpływu w 2019 r. (nastąpił wzrost w stosunku do roku 2018), że nie był on niczym szczególnym spowodowany – szczegółowe ustosunkowanie się, dlaczego nastąpił wzrost w stosunku do 2018 r. wymagałoby analizy poszczególnych spraw załatwionych w 2019 r.; w 2020 r. nastąpił znaczny spadek w stosunku do roku 2019, na co najistotniejszy wpływ miał ogłoszony stan epidemii oraz możliwość ograniczonego funkcjonowania sądów, jak również zmiana kadrowa, która nastąpiła w 2020 r. – z dniem 10 stycznia 2020 r. został zwolniony etat (sędzia przeszedł w stan spoczynku), zaś etat ten został przeniesiony do Wydziału Cywilnego; w 2021 r. nastąpił wzrost w stosunku do roku poprzedniego, bowiem w znacznym stopniu w tym

³⁸ Kontrole przeprowadzał, z upoważnienia Prezesa SA, inspektor do spraw biurowości Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu.

³⁹ Stopień opanowania wpływu spraw (w %), przeciętny czas trwania postępowania (w miesiącach), liczba spraw postępowań trwających powyżej 12 miesięcy, licząc od dnia pierwszej rejestracji do dnia zakończenia postępowania w danej instancji oraz liczba spraw pozostałości (sprawy niezakończonych) powyżej 12 miesięcy, licząc od daty pierwszego wpływu do sądu.

⁴⁰ Dla SO w Świdnicy: C – cywilne procesowe, Ns – cywilne nieprocesowe, K – karne procesowe, P – z zakresu prawa pracy, U – z zakresu ubezpieczeń społecznych, oraz Ca, Ka, Pa, Ua – sprawy z odpowiedniej kategorii z apelacjami od orzeczeń sądów rejonowych. Dla sądów rejonowych: C – cywilne procesowe, Ns – cywilne nieprocesowe, K – karne procesowe; P – z zakresu prawa pracy, U – z zakresu ubezpieczeń społecznych, RC – rodzinne, Nsm – opiekuńcze, GC – gospodarcze procesowe.

roku zniesiono ograniczenia związane z trwającą epidemią; w 2022 r. nastąpił spadek wskaźnika, bowiem w tym roku wpłynęła większa liczba spraw (o ponad 10% więcej niż w roku poprzednim);

2) załamanie się wartości wskaźnika opanowania wpływu spraw w kategorii P w SO w 2018 r. (73,1%) i w 2021 r. (58,8%) w porównaniu z rokiem poprzedzającym (odpowiednio: na koniec 2017 r. – 166,7% i na koniec 2020 r. – 73,3%).

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, na wahania wskaźnika opanowania wpływu w sprawach kategorii P wpływ miało przede wszystkim: w 2018 r. – długotrwała nieobecność trzech sędziów orzekających w wydziale (odpowiednio 93, 119 i 157 dni nieobecności); w połowie grudnia 2018 r. jeden sędzia przeszedł w stan spoczynku i nastąpił podział referatu tego sędziego przed samym końcem roku; w 2021 r. – przejście w 2020 r. w stan spoczynku czterech doświadczonych sędziów orzekających w wydziale, a także ich nieobecność związana z wykorzystaniem zaległych urlopów wypoczynkowych (odpowiednio 75, 61, 38 i 20 dni w 2020 r.), czego konsekwencją był podział referatów tych sędziów w 2020 r. (w zasadzie na jednego doświadczonego sędziego, bowiem pozostali sędziowie byli delegowani z sądów rejonowych). Ponadto Prezes Sądu wskazał, że w 2017 r., kiedy wskaźnik opanowania wpływu był najwyższy, wpłynęło łącznie 10 spraw, natomiast 15 spraw zostało załatwionych, zaś w 2018 r. spraw tych wpłynęło 26, czyli o 160% więcej od roku poprzedniego, przy porównywalnej liczbie spraw załatwionych – sprawy kategorii P są sprawami bardzo skomplikowanymi i czasochłonnymi i nie ma możliwości w sposób jednoznaczny określić przyczyn nieopanowania wpływu, bowiem było to związane wieloma czynnikami;

3) w latach 2020-2021 przeciętny czas trwania spraw w kategorii K w SO wydłużył się i wynosił 6,3 - 7,9 miesiąca, podczas gdy w latach 2017-2019 wahał się w granicach 4,4 - 4,8 miesiąca.

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, przyczyną, która spowodowała znaczny wzrost czasu trwania spraw kategorii K w latach 2020-2021 (w stosunku do lat 2017-2019) był przede wszystkim ogłoszony stan epidemii COVID-19, co miało wpływ na funkcjonalnie sądów, które było w znacznym stopniu ograniczone – w 2020 r. przez około dwa miesiące sprawy w sądach rozpoznawane były jedynie w zakresie kategorii spraw „pilnych” i dopiero od połowy maja 2020 r. zniesione zostały niektóre ograniczenia, które umożliwiały rozpoznawanie spraw, jednak wymagało to ponownego wyznaczenia terminów ze znacznym wyprzedzeniem, częstokroć wymagało to uzgodnienia ze stronami, a przede wszystkim pełnomocnikami, którzy w jednym czasie musieli pogodzić swój udział w rozprawach w różnych sądach;

4) wzrost w 2022 r. wskaźnika przeciętnego czasu trwania postępowania w kategorii P w SO (wzrost z wartości w granicach 7,1 - 8,6 miesięcy w latach 2019-2021 do 20,6 miesięcy w 2022 r.).

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, przyczyną wzrostu w 2020 r. wskaźnika przeciętnego trwania postępowania w sprawach kategorii P była przede wszystkim, opisana wyżej, niestabilna sytuacja kadrowa, która rozpoczęła się już od 2018 r. i trwała do roku 2020, bowiem sytuacja ta miała wpływ na pogorszenie się wyników wydziału na wielu płaszczyznach, czy to wskaźnika opanowania wpływu, czy też przeciętnego czasu trwania postępowań. Sytuacja ustabilizowała się częściowo dopiero w 2021 r. Działaniami podjętymi w celu poprawy wskaźnika były przede wszystkim delegacje sędziów rejonowych do orzekania w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz wzmocnienie tego Wydziału przez przeniesienie jednego sędziego z pionu cywilnego w 2021 r, który objął funkcję Przewodniczącego Wydziału. Ponadto Prezes Sądu wskazał, że sprawy kategorii P są sprawami pracochłonnymi i czasochłonnymi. Ustabilizowanie kadry orzeczniczej w 2021 r. miało wpływ na stabilne orzekanie,

jednak efekty podjętych działań są widoczne w długiej perspektywie czasu, z uwagi na specyfikę spraw kategorii P;

5) gwałtowny wzrost w 2021 r. liczby spraw trwających powyżej 12 miesięcy w kategorii C i U w Sądzie (odpowiednio z 180 i 98 w 2020 r. do 205 i 179 spraw), a następnie gwałtowny spadek (odpowiednio do 153 i 89 spraw w 2022 r.).

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, przyczyną wzrostu liczby spraw niezałatwionych trwających ponad 12 miesięcy kategorii C w 2021 r., był wzrost liczby spraw o rozwód oraz gwałtowny wpływ spraw tzw. frankowych w latach 2020-2022, które wymagały dużego nakładu pracy w ich rozpoznaniu; stąd wydanie rozstrzygnięcia końcowego następowało w dłuższym okresie czasu od ich wpływu. Ponadto większość spraw tzw. frankowych podlegało zawieszeniu do czasu rozpoznania spraw tego rodzaju przez Sąd Najwyższy dla ujednolicenia orzecznictwa w tym zakresie. Stabilizacja orzecznictwa pozwoliła podjąć większość zawieszonych postępowań i wydać w nich rozstrzygnięcia końcowe. Natomiast przyczyną gwałtownego wzrostu liczby spraw ponad 12-miesięcznych kategorii P była przede wszystkim sytuacja kadrowa pionu pracy i ubezpieczeń społecznych Sądu wskazana wyżej;

6) systematyczny i znaczny wzrost liczby spraw niezałatwionych, trwających powyżej 12 miesięcy, licząc od daty pierwszej rejestracji, w kategorii C w SO (ze 136 na koniec 2017 r. do 619 na koniec 2022 r., a odsetka spraw tego rodzaju w kategorii C z 14,4% do 35,2%).

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, przyczyną systematycznego wzrostu spraw niezałatwionych trwających ponad 12 miesięcy w kategorii C był systematyczny wzrost wpływu spraw do I Wydziału Cywilnego, a nadto osłabienie obsady orzeczniczej, która częściowo ustabilizowała się dopiero w 2023 r., bowiem od 1 grudnia 2022 r. do 30 listopada 2023 r. jeden sędzia został delegowany do Ministerstwa Sprawiedliwości. W latach 2018-2022 siedmiu sędziów z wydziału przechodziło w stan spoczynku, a co za tym idzie wymagało to podziału ich referatów na sędziów w danej chwili orzekających. Ponadto wskazane wyżej przyczyny w odniesieniu do spraw tzw. frankowych, mają zasadniczy wpływ na czas trwania spraw kategorii C. W 2022 r. w ramach wspomnienia pracy Wydziału orzekali w nim również sędziowie z II Wydziału Cywilnego Odwoławczego w ograniczonym zakresie (konieczność orzekania w dwóch wydziałach w jednym czasie); ponadto byli również delegowani do orzekania sędziowie z sądów rejonowych. Jak wskazał Prezes Sądu, z uwagi na znaczny wzrost liczby spraw niezałatwionych trwających ponad 12 miesięcy kategorii C, podjęte działania nie przyniosły oczekiwanych efektów przede wszystkim z uwagi na dużą liczbę spraw tzw. frankowych, tj. długi czas ich trwania oraz konieczność zasięgnięcia opinii biegłego praktycznie w każdej sprawie z tej kategorii spraw (liczba biegłych w tej dziedzinie jest ograniczona, co wydłuża czas trwania postępowania, bowiem biegły nie ma możliwości szybkiego sporządzenia opinii, zwłaszcza w tak skomplikowanych sprawach dotyczących obszernych umów bankowych);

7) w latach 2017-2019 liczba spraw niezałatwionych, trwających powyżej 12 miesięcy licząc od daty pierwszej rejestracji, w kategorii K i P w Sądzie wynosiła odpowiednio 15, 24, 18 spraw dla kategorii K i 5, 6, 4 sprawy dla kategorii P, podczas gdy w latach 2020-2022 liczba ta znacząco wzrosła, odpowiednio do 31, 46, 39 spraw dla kategorii K i 13, 15, 14 sprawy dla kategorii P.

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, przyczyną wzrostu spraw niezałatwionych trwających ponad 12 miesięcy kategorii K i P w latach 2020-2022 była przede wszystkim niestabilna kadra orzecznicza (dotyczy spraw P, co opisano wyżej) oraz ogłoszony stan epidemii COVID-19 i związane z nią ograniczone funkcjonowanie sądów od

marca 2020 r. praktycznie do połowy 2021 r. Ponadto, zarówno sprawy kategorii K, jak i sprawy kategorii P, są sprawami skomplikowanymi, czasochłonnymi i pracochłonnymi i nierzadko wymagają posiłkowania się przez sędziego opiniami biegłych, gdzie biegłych z najbardziej „pożądanych” dziedzin (psychologia, psychiatria, specjalizacje medyczne) potrzebnych do sprawnego rozpoznania spraw jest coraz mniej – sam fakt zlecenia sporządzenia opinii w danej sprawie wydłuża znacznie czas trwania całego postępowania, a w przypadku zlecenia w danej sprawie opinii kilku biegłych, czy opinii łącznej, wydłuża czas rozpoznania sprawy o ponad sześć miesięcy, a nawet i roku;

8) znaczący wzrost w latach 2019-2020 liczby spraw niezakończonych, trwających powyżej 12 miesięcy licząc od daty pierwszej rejestracji, w kategorii U w SO z 79 spraw w 2018 r. na 141 spraw w 2019 r. i 211 spraw w 2020 r.

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, przyczyna wzrostu liczby spraw niezakończonych trwających ponad 12 miesięcy w kategorii U jest tożsama, którą wskazano wyżej przy przyczynach wahań wyników spraw kategorii P. Ponadto Prezes Sądu wskazał, że udało się zredukować na przestrzeni lat 2018-2022 liczbę spraw niezakończonych przede wszystkim dzięki ustabilizowaniu obsady orzeczniczej w Wydziale, zwłaszcza w 2021 r.; wpływ na to miała również systematyczna i ciężka praca sędziów w Wydziale oraz bardzo dobra współpraca z asystentami i pracownikami sekretariatu, co pozwoliło na zmniejszenie zaległości spraw tej kategorii;

9) w sądach rejonowych okręgu świdnickiego nastąpiła znacząca poprawa wartości wskaźnika opanowania wpływu spraw w kategorii U, z 70,9% w 2021 r. do 113,2% w roku 2022;

10) w kolejnych latach 2017-2022 systematycznie wzrastał przeciętny czas postępowania w kategorii C, P, U i GC w sądach rejonowych okręgu świdnickiego, czego skutkiem był prawie dwukrotny wzrost tego wskaźnika w 2022 r. w porównaniu z rokiem 2017 (odpowiednio wzrost: z 8,4 do 15,3 miesięcy, z 5,1 do 9,6 miesięcy, z 7,7 do 13,7 miesięcy i z 10,2 do 19,5 miesięcy);

11) w 2021 r. nastąpił znaczny wzrost przeciętnego czasu trwania spraw w kategorii P, U i GC w sądach rejonowych okręgu świdnickiego (wzrost rok do roku w stosunku do 2020 r. odpowiednio o 70,5%, 20,7% i 46,3%);

12) w latach 2021-2022 liczba spraw U trwających ponad 12 miesięcy w sądach rejonowych okręgu świdnickiego znacząco wzrosła w porównaniu z latami 2018-2020 (odpowiednio z 61, 68 i 55 spraw do 83 i 203 spraw);

13) liczba spraw niezakończonych w okresie powyżej 12 miesięcy w kategorii U w sądach rejonowych okręgu świdnickim w latach 2017-2019 spadła z 41 w 2017 r. do 28 w 2019 r., aby następnie znacząco wzrosnąć w kolejnych latach (54 w 2020 r., 105 w 2021 r., 112 w 2022 r., tj. odpowiednio wzrost o 93%, 94% i 7% rok do roku).

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, może ustosunkować się odnośnie punktów 9-13 jedynie co do spraw U, bowiem tylko i wyłącznie w jednym sądzie rejonowym okręgu świdnickiego, tj. Sądzie Rejonowym w Świdnicy, są rozpoznawane sprawy tej kategorii. Prezes Sądu wyjaśnił, że:

a) znacząca zmiana wartości wskaźnika opanowania wpływu spraw w kategorii U z 70,9% do 113,2% w 2022 r. spowodowana była kierowaniem większości spraw na posiedzenia niejawne i rozpatrywaniem ich poza rozprawą; zasadnicze znaczenie miał fakt wygaszania epidemii COVID-19 i przywrócenie płynności badań lekarskich przeprowadzanych przez biegłych; zwiększyła się też dostępność biegłych;

b) wzrost w badanym okresie (na koniec roku 2017 i 2022) wskaźnika przeciętnego czasu trwania postępowań w kategorii U był spowodowany takimi czynnikami jak: zwiększenie czasu oczekiwania na opinię biegłych sądowych od 60-90 dni od daty

badania; niewystarczającą liczbą biegłych sądowych, co powodowało duże obciążenie biegłych opiniujących, którzy wyznaczali coraz odleglejsze terminy badań i w coraz dłuższym okresie sporządzali opinię; zwiększenie wpływu spraw U (w 2017 r. – 392, w 2018 r. – 413, w 2019 r. – 427, w 2020 r. – 505, w 2021 r. – 494, w 2022 r. – 468); wprowadzenie rozwiązań proceduralnych wynikających z obostrzeń epidemicznych; zmiana właściwości w związku z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2021 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie przekazywania niektórym sądom rejonowym rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych z obszarów właściwości innych sądów rejonowych⁴¹; niewystarczająca obsada etatowa, uniemożliwiająca opanowanie wpływu spraw; ponadto wskutek zmiany właściwości zmienił się zakres spraw P, co miało wpływ na szybkość rozpoznawania spraw U w ramach jednego Wydziału;

c) wzrost przeciętnego czasu trwania postępowania spraw w kategorii U był związany ze wzrostem wpływu spraw kategorii U, wzrostem spraw kategorii P, epidemią COVID-19 i związanymi z nią ograniczeniami oraz skutkami, niewystarczającą liczbą biegłych sądowych, zwłaszcza specjalistów w wąskich dziedzinach medycyny. W celu poprawy wskaźnika czasu trwania postępowania w sprawach U i P skierowano do orzekania w IV Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Rejonowego w Świdnicy dodatkowego orzecznika, objęto nadzorem sprawy, w których było zagrożone stwierdzenie naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy sądowej bez nieuzasadnionej zwłoki, podjęto działania związane z egzekwowaniem terminowego składania opinii przez biegłych sądowych;

d) przyczyną nagłego znacznego wzrostu w 2021 r. przeciętnego czasu trwania spraw kategorii U była zmiana właściwości miejscowej Sądu Rejonowego w Świdnicy wprowadzona rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2021 r., na mocy którego Sądowi Rejonowemu w Świdnicy przekazano właściwość dotychczasowego Wydziału Pracy w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu. W ślad za zmianą, do Sądu Rejonowego w Świdnicy w ciągu jednego dnia wpłynęło ogółem 166 spraw P oraz wpływały sprawy z Sądu Rejonowego w Wałbrzychu z kategorii P, które zostały uchylone do ponownego rozpoznania po 1 kwietnia 2021 r. oraz sprzeciwy od nakazów zapłaty złożone po 1 sierpnia 2021 r. Rozpoczął się również bieżący wpływ spraw z dotychczasowej właściwości miejscowej Sądu Rejonowego w Wałbrzychu. Konieczność nadania biegu sprawom z kategorii P spowodowała spowolnienie załatwiania spraw kategorii U;

e) przyczyną wzrostu liczby spraw niezakończonych w przedziale powyżej 12 miesięcy według repertorium U w latach 2020, 2021 i 2022 był okres związany z epidemią COVID-19 i ograniczenia z tym związane – praktycznie od marca 2020 r. do 16 maja 2020 r. orzekano tylko w sprawach pilnych, następnie wprowadzono ograniczenia co do liczby osób obecnych na salach rozpraw; występowała wysoka absencja orzeczników w 2022 r. w wymiarze 112 i 93 dni roboczych. W celu usprawnienia postępowań zwiększono systematycznie odsetek spraw kierowanych na posiedzenia niejawnie, od świadków odbierano zeznania na piśmie, wdrożono zdalne prowadzenie rozpraw, zlecano wydawanie opinii przez biegłych na podstawie akt co wyłączało osobisty kontakt strony i biegłego, wzmożono nadzór nad terminowością wykonywania opinii przez biegłych sądowych;

14) na koniec lat 2017-2019 wskaźnik opanowania wpływu spraw w kategorii GC w sądach rejonowych okręgu świdnickiego oscylował w okolicy 90%, by w kolejnych latach (zwłaszcza w 2021 r.) znacząco przekraczać 100% (122,3% w 2020 r., 179,3% w 2021 r., 129,7% w 2022 r.);

⁴¹ Dz. U. poz. 598, dalej: rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 marca 2021 r.

15) w 2021 r. nastąpił znaczny wzrost liczby spraw K, P i GC trwających ponad 12 miesięcy w sądach rejonowych okręgu świdnickiego (wzrost rok do roku odpowiednio o 42%, 173% i 59%);

16) systematyczny wzrost liczby spraw trwających ponad 12 miesięcy w sądach rejonowych okręgu świdnickiego w kategorii K w latach 2017-2021 (od wartości 271 spraw na koniec 2017 r. do 597 spraw na koniec 2021 r.);

17) systematyczny i znaczny wzrost liczby spraw niezalatwionych, trwających powyżej 12 miesięcy licząc od daty pierwszej rejestracji, w kategorii K i P w sądach rejonowych okręgu świdnickiego (odpowiednio z 389 i 59 spraw na koniec 2017 r. do 588 i 94 spraw na koniec 2022 r., tj. wzrost odpowiednio o 51% i 59%);

18) systematyczny wzrost w latach 2017-2020 liczby spraw niezalatwionych, trwających powyżej 12 miesięcy, licząc od daty pierwszej rejestracji, w kategorii GC w sądach rejonowych okręgu świdnickiego (od wartości 404 na koniec 2017 r. do 990 na koniec 2020 r.).

Jak wyjaśnił Prezes Sądu, odnośnie ww. punktów 14-18, udzielenie informacji nie jest możliwe, bowiem pod nadzorem Prezesa SO pozostają jednostki podległe, a mianowicie pięć sądów rejonowych w okręgu - ustosunkowanie się w zakresie danych statystycznych różnych kategorii spraw, np. łącznie spraw kategorii C, K, P itd. dla sądów rejonowych całego okręgu nie jest możliwe bowiem nawet w informacji rocznej Prezesa Sądu za 2018 r., a następnie w danych potrzebnych do sporządzenia informacji rocznej przez Prezesa SA za lata następne, nie zbiera się informacji łącznej dla wszystkich sądów rejonowych w całym okręgu świdnickim. Nadzoruje się sprawy w konkretnych jednostkach (sądach rejonowych), a nie globalnie jedną kategorię spraw. Na dane te wpływ miały różne wyniki w poszczególnych sądach rejonowych. W sądach rejonowych okręgu świdnickiego, jak również w poszczególnych wydziałach SO, w pierwszej kolejności osiągane wyniki pracy wydziałów pozostają pod nadzorem przewodniczących wydziałów, w których przede wszystkim wskaźniki opanowania wpływu nie są osiągnięte. W drugiej kolejności nadzór (na skutek ewentualnie zgłaszanych problemów, jak również przeprowadzonych analiz) jest sprawowany przez prezesów poszczególnych sądów rejonowych w okręgu. Wszelkie szczegółowe informacje dotyczące danych statystycznych działalności sądów w okręgu świdnickim mogą podlegać analizie, jeśli do dyspozycji będzie dokument, z którego zaczerpnięto te dane w rozbiciu na poszczególne sądy rejonowe. Prezes Sądu, odnosząc się globalnie do wskaźników w zakresie spraw prowadzonych przez sądy rejonowe okręgu świdnickiego, wyjaśnił, że wskazanie przyczyny np. wzrostu wskaźnika przeciętnego czasu trwania postępowanie, bez dokładnej analizy akt, nie jest możliwe - dopiero po dokonaniu szczegółowej analizy (po ustaleniu sygnatur spraw, w których postępowanie przedłużało się), istnieje możliwość indywidualnego ustalenia, co było tego przyczyną.

(akta kontroli: tom I, str. 327-378; tom II, str. 792-806)

W latach 2018-2022 wniesiono łącznie 41 skarg (17 skarg w 2018 r., brak skarg w 2019 r., 16 skarg w 2020 r., jedna skarga w 2021 r. oraz siedem skarg w 2022 r.) dotyczących naruszenie przez SO prawa strony do rozpatrzenia sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Siedem z tych skarg zostało uwzględnionych, tj. postanowieniami Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu stwierdzono przewlekłość postępowania i zasądzono skarżącemu odszkodowanie w łącznej kwocie 21,0 tys. zł⁴². W sprawach, w których uznano skargę za zasadną, Prezes SO wydał w trzech przypadkach zarządzenia nadzorcze, zobowiązujące przewodniczącego wydziału prowadzącego sprawę do podjęcia działań mających na celu zintensyfikowanie czynności procesowych podejmowanych w sprawie i składania

⁴² Po jednym odszkodowaniu w kwocie 7,5 tys. zł i 3,5 tys. zł oraz pięć odszkodowań w kwocie 2,0 tys. zł.

comiesięcznych sprawozdań o stanie sprawy; w jednym przypadku zobowiązał przewodniczącego wydziału prowadzącego sprawę do złożenia wyjaśnień w sprawie; w trzech przypadkach nie podejmowano czynności nadzorczych ze względu na zakończenie sprawy.

W analogicznym okresie jak wyżej wniesiono także łącznie 1069 skarg (224 skargi w 2018 r., 275 skarg w 2019 r., 227 skarg w 2020 r., 180 skarg w 2021 r. oraz 163 skargi w 2022 r.) dotyczących działalności SO, z czego pięć skarg zostało uwzględnionych.

W latach 2018-2022, wniesiono łącznie 409 skarg (92 skargi w 2018 r., 107 skarg w 2019 r., 97 skarg w 2020 r., 68 skarg w 2021 r. oraz 45 skarg w 2022 r.) na naruszenie przez sądy rejonowe okręgu świdnickiego prawa strony do rozpatrzenia sprawy w postępowaniu sadowym bez nieuzasadnionej zwłok, z których 37 skarg zostało uwzględnionych. Ponadto wniesiono 1 104 skargi (282 skargi w 2018 r., 239 skarg w 2019 r., 200 skarg w 2020 r., 193 skargi w 2021 r. i 190 skarg w 2022 r.) dotyczące działalności sądów rejonowych okręgu świdnickiego, z których 53 skargi zostały uwzględnione.

(akta kontroli: tom I, str. 410-411, 538; tom II, str. 5-6, 178-181, 317-318)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu określał, w zakresie swojej właściwości, cele, mierniki i najważniejsze zadania w planach działalności dla Sądu adekwatnie do wymogów wynikających z zasady kaskadowania celów i zadań. Sprawowany był nadzór nad realizacją planu działalności Sądu, wykorzystując w tym celu narzędzia zarządzania ryzykiem, w tym w oparciu o aktualną analizę ryzyka. Działania te prowadzone były zgodnie z przyjętymi regułami zarządzania ryzykiem. Nie wszystkie mierniki realizacji celów zostały wykonane na zaplanowanym poziomie, ale identyfikowano ryzyko wystąpienia takiego stanu i podejmowano działania zaradcze. Prezes Sądu (wraz z Dyrektorem Sądu) sporządzał sprawozdania z wykonania planu działalności dla Sądu za kolejne lata. Przeprowadzano corocznie w okresie objętym kontrolą samoocenę funkcjonowania kontroli zarządczej wśród pracowników i osób zarządzających. NIK zwraca jednak uwagę, że SO nie opracowywał oddzielnych planów działalności dla sądów rejonowych na obszarze okręgu. Wskazać przy tym należy, że opracowywanie tych planów na obszarze okręgu mogło prowadzić do wzmocnienia mechanizmów kontroli zarządczej na II poziomie (o której mowa w § 2 ust. 3 pkt 1 *wytycznych w zakresie kontroli zarządczej*). W konsekwencji braku rzeczonych planów, Prezes Sądu nie sporządzał sprawozdań z realizacji planu działalności dla sądów na obszarze okręgu (nie miał zagregowanych danych z planów działalności w okręgu). Utrudniony był również monitoring ryzyk związanych z wykonaniem mierników przez sądy rejonowe w okręgu, co mogło wpływać na adekwatne i szybkie reagowanie na ewentualne problemy wynikające z bieżącego wykonania planów przez sądy rejonowe w okręgu.

Prezes Sądu sprawował wewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością Sądu oraz sądów okręgu świdnickiego, w szczególności na podstawie planów zadań nadzorczych ustalanych na kolejne lata, opracowanych w oparciu o wytyczne Prezesa SA. W ramach nadzoru administracyjnego w latach 2018-2023 (do 30 czerwca) przeprowadzono 111 lustracji w sądach okręgu świdnickiego oraz 63 kontrole biurowości w sekretariatach tych sądów. W przypadku stwierdzonych nieprawidłowości lub uchybień Prezes Sądu wydawał stosowne zarządzenia nadzorcze. Prezes Sądu wykorzystywał uprawnienia i obowiązki w zakresie sprawowanego wewnętrznego nadzoru administracyjnego do diagnozy problemów

i barier w zakresie zapewnienia sprawnego działania Sądu i sądów okręgu świdnickiego.

OBSZAR

2. Organizacja sądów powszechnych i zarządzanie zasobami tych sądów

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą właściwość miejscowa SO nie uległa zmianie, natomiast zmianie uległ zakres spraw rozpoznawanych przez Sąd.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz zakresu rozpoznawanych przez nie spraw⁴³, SO obejmował obszary sądów rejonowych⁴⁴ w: Dzierżoniowie, Kłodzku, Świdnicy, Wałbrzychu i Ząbkowicach Śląskich, a do zakresu rozpoznawanych spraw, sprawy z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, karnego, pracy i ubezpieczeń społecznych oraz prowadzenia rejestru dzienników i czasopism.

W wyniku zmiany treści art. 17 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego⁴⁵, zmodyfikowano zakres rozpatrywanych przez SO spraw. I tak z 1 lipca 2020 r. uchylono przepis o rozpatrywaniu przez sądy okręgowe spraw o ochronę praw autorskich i pokrewnych, jak również dotyczących wynalazców, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych, a także spraw o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji. Natomiast kolejną zmianą, od lipca 2023 r. podwyższono wartość przedmiotu sporu w zakresie spraw objętych właściwością sądów okręgowych⁴⁶.

W latach 2018-2023 (do 30 czerwca) w SO funkcjonowało łącznie sześć wydziałów, tj.: I Wydział Cywilny, II Wydział Cywilny Odwoławczy⁴⁷, III Wydział Karny, IV Wydział Karny Odwoławczy, V Wydział Penitencjarny i Nadzoru Nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych⁴⁸ oraz VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Ponadto w strukturze SO wyodrębniono także Opiniodawcze Zespoły Specjalistów Sądowych⁴⁹, Rzecznika Prasowego, Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego, Kuratora Okręgowego, Audytora Wewnętrzny, Sekcję Realizacji Należności Sądowych oraz oddziały: administracyjny, kadr, finansowy, gospodarczy, informatyczny i obrotu prawnego z zagranicą oraz biuro obsługi interesantów i biuro podawcze, jak również samodzielne stanowiska⁵⁰.

Struktura organizacyjna SO nie podlegała zmianom. Jak wyjaśnił Prezes SO, ani Dyrektor Sądu, ani przewodniczący poszczególnych wydziałów, nie zgłaszali takiej potrzeby. Ponadto Prezes SO wyjaśnił, że wprowadzenie zmian organizacyjnych nie wynikało również z analizy danych służących opracowaniu informacji rocznej

⁴³ Dz. U z 2023 r. poz. 125. ze zm. Rozporządzenie to było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 października 2014 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (Dz. U. poz. 1407, ze zm.), obowiązującym do 31 grudnia 2018 r.

⁴⁴ Dalej: SR.

⁴⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm., dalej: kpc.

⁴⁶ Po dokonanej zmianie, do właściwości sądów okręgowych, zgodnie z art. 17 pkt 4 kpc, należą sprawy o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

⁴⁷ Dalej: Wydziały Cywilne.

⁴⁸ III i IV Wydział Karny oraz V Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych – dalej: Wydziały Karne.

⁴⁹ Dalej: OZSS.

⁵⁰ Przyjazny pokój przesłuchań, inspektor ds. biurowości, główny specjalista ds. inwestycji i remontów, specjalista ds. BHP i Ppoż., pełnomocnik ds. ochrony informacji niejawnych, inspektor ds. obronnych, inspektor ochrony danych osobowych.

z działalności Sądu, szczególnie w zakresie priorytetowego pionu, jakim jest pion orzecznicy.

(akta kontroli: tom I, str. 9-24, tom IV, str. 121-127)

W SR w Dzierżoniowie i w Wałbrzychu funkcjonowały wydziały ds. gospodarczych. Wewnętrzny Nadzór Administracyjny Prezesa SO nad tymi wydziałami gospodarczymi odbywał się za pośrednictwem Prezesa SA, ponieważ Sąd nie dysponował etatem wizytatora specjalizującego się w sprawach gospodarczych.

Prezes SO w latach 2018-2023 (30 czerwca) opiniował zmiany dotyczące struktury organizacyjnej, w tym w zakresie pionów orzecznicy, trzech sądów, tj. SR w Wałbrzychu, SR w Kłodzku, SR w Świdnicy.

Prezes SR w Wałbrzychu dwukrotnie wnioskował o zniesienie V Wydziału Pracy i przekazanie rozpoznania spraw z ww. wydziału do SR w Świdnicy, raz o zniesienie Sekcji Wykonywania Orzeczeń i Windykacji Należności Sądowych i raz o zniesienie VIII Wydziału Cywilnego. Wniosek o zniesienie V Wydziału Pracy z 2018 r. został zaopiniowany negatywnie, również przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a ponowiony w 2021 r. wniosek, pomimo takiego samego uzasadnienia, uzyskał akceptację Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie z wnioskiem Prezesa SR w Wałbrzychu, zniesiono także VIII Wydział Cywilny oraz ww. Sekcję Wykonywania Orzeczeń i Windykacji należności. Uzasadnieniem dla wnioskowanych zmian w przypadku zniesienia sekcji była – w ocenie Prezesa SR – konieczność zapewnienia równomiernego obciążenia sprawami sędziów wydziałów karnych i cywilnych. Natomiast zniesienie VIII Wydziału Cywilnego uzasadniono brakiem celowości i ekonomiki utrzymywania powyższego wydziału w związku z sytuacją kadrową. Powyższy Wydział zatrudniał dwóch sędziów i dwóch referendarzy (po delegowaniu sędziów do SO), co nastroczało problemów proceduralnych dotyczących obsady trzyosobowych składów orzecznicy w związku z koniecznością rozpatrywania tzw. zażaleń poziomych. Wnioskowana zmiana miała w założeniu przyczynić się do efektywniejszego wykorzystania kadry orzecznicy i asystentów oraz doprowadzić do równomiernego obciążenia etatów orzecznicy w Wydziale Cywilnym, a także kadry urzędniczej. W przypadku wniosku o zniesienie V Wydziału Pracy, Prezes SR wskazał, że Wydział ten był najmniej obciążonym wydziałem Sądu, pomimo zmniejszenia do niezbędnego minimum obsady kadrowej. Argumentując swój wniosek Prezes SR wskazał również, że SR w Wałbrzychu rozpatruje jedynie sprawy z zakresu prawa pracy, a sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozpatruje SR w Świdnicy. Prezes SO, w odpowiedzi na wniosek poprosił prezesów SR w Kłodzku, Ząbkowicach Śląskich i Świdnicy o przedłożenie opinii w sprawie utworzenia pionu pracy i ubezpieczeń społecznych w SR w Świdnicy (właściwość miejscowa SR w Wałbrzychu i w Świdnicy) oraz w SR w Ząbkowicach Śląskich (właściwość SR w Ząbkowicach Śląskich, Kłodzku i w Dzierżoniowie). Prezes SR w Kłodzku negatywnie zaopiniował przedstawioną propozycję. Prezes SR w Świdnicy wskazał, że taka zmiana wymagałaby przydzielenia etatów sędziowskich, asystenckich i urzędniczych. Według stanowiska Prezesa SR w Ząbkowicach Śląskich zmiana taka wymagałaby wzmocnienia Wydziału do poziomu dwóch etatów⁵¹ oraz pozyskania dodatkowych środków na doposażenie pomieszczeń. Ponadto wymagane byłoby przyznanie dodatkowych etatów urzędniczych, ponieważ sytuacja kadrowa w sądzie była bardzo zła (z 11 etatów, jeden⁵² pozostawał nieobsadzony, jeden sędzia przeszedł do SO) i nie było możliwości wzmocnienia wydziału etatami orzecznicy i urzędniczymi z pozostałych wydziałów SR. Minister Sprawiedliwości pozytywnie rozpatrzył wniosek o zniesienie V Wydziału Pracy w SR w Wałbrzychu i przeniesienie rozpoznawania

⁵¹ Przy założeniu, że jeden orzekających sędziów pełniłby także funkcję przewodniczącego wydziału i wiceprezesa sądu.

⁵² Przekształcony w etat asesorski.

spraw do SR w Świdnicy, natomiast wnioski o utworzenie dwóch wydziałów pracy i ubezpieczeń społecznych (w tym w SR w Ząbkowicach Śląskich) rozpatrzył negatywnie.

Prezes SR w Kłodzku wnioskował o zniesienie Sekcji Wykonawczej w I Wydziale Cywilnym Sądu oraz utworzenia Ośrodka Kuratorskiego przy SR w Kłodzku. Wnioskowane zmiany zostały zaakceptowane. Uzasadniając zasadność zniesienia Sekcji, Prezes SR wskazał, że nie spełniała ona swoich zadań, co potwierdziła również kontrola przeprowadzona przez SO. Stan zaległości spraw Nc⁵³ wzrastał, a czas trwania postępowań ulegał wydłużeniu.

W przypadku SR w Świdnicy, zmiany dotyczyły zniesienia Sekcji Realizacji Należności Sądowych w Wydziale Cywilnym, którą to Sekcję ostatecznie zniesiono. Przyczyną zmiany było nierówne obciążenie pracą sędziów SR.

Pozytywne lub negatywne decyzje we wszystkich powyższych przypadkach podjęte zostały w okresie nie przekraczającym sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku o zmianę struktury organizacyjnej. Przy czym w przypadku V Wydziału Pracy SR w Wałbrzychu od złożenia pierwszego wniosku do dnia podjęcia decyzji przez Ministra Sprawiedliwości o zniesieniu wydziału minęło około dwóch lat.

Prezes SO w Świdnicy wyjaśnił, że nie analizował skutków wprowadzonych zmian w strukturach organizacyjnych podległych sądów, z uwagi na nieodwołaną decyzję Ministra Sprawiedliwości oraz niezgłaszanie problemów w tym zakresie bezpośrednio przez prezesów poszczególnych sądów, jak również nie wykazywanie w protokołach lustracji sporządzanych przez sędziów wizytatorów, jakiegokolwiek negatywnego wpływu wprowadzonych zmian.

Pomimo braku obowiązku odnotowywania przez sądy rejonowe danych o pochodzeniu terytorialnym wnoszonych spraw z kategorii „U” (nazwa gminy, z której obszaru płynęła sprawa), w 2021 r. Prezes SO wydał zarządzenie obligujące Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SR w Świdnicy do odnotowywania powyższych danych. Uzasadnieniem wydanego zarządzenia był, jak wyjaśnili Prezes SO i starszy inspektor ds. biurowości, pomysł przeniesienia spraw z repertorium U, wpływających do Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w SR w Świdnicy, do innych sądów rejonowych okręgu świdnickiego, zgodnie z obszarem właściwości poszczególnych gmin. Liczba spraw w kategorii „U” nie była jednak na tyle duża, aby można było przeprowadzić zmiany organizacyjne w tym zakresie.

(akta kontroli: tom IV, str. 121-127, 175-373)

2.2. Limity etatów orzeczniczych przyznanych dla SO wykazywały w latach 2018-2022 trend spadkowy, z 46 do 43⁵⁴. Liczba nieobsadzonych etatów sędziowskich we wszystkich wydziałach SO wyniosła w poszczególnych latach 2018-2022 odpowiednio: siedem, trzy, sześć, trzy i jeden. Obsada średniookresowa sędziów⁵⁵ wyniosła w analogicznym okresie 33,484 etatu, 32,349 etatu, 31,212 etatu, 31,712 etatu i 34,062 etatu. Jednocześnie czas oczekiwania na obsadzenie stanowiska sędziego wyniósł od 78 dni do 991 dni. W przypadku trzech zwolnionych etatów dokumentacja konkursowa znajdowała się w Krajowej Radzie Sądownictwa

⁵³ Repertorium przeznaczone do ewidencjonowania spraw cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu nakazowym i upominawczym, a także podlegających rozpoznaniu w europejskim postępowaniu nakazowym.

⁵⁴ Na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, pomiędzy 2018 r. a 2022 r. limit etatów sędziowskich spadł o łącznie trzy etaty, z czego jeden etat w Wydziałach Cywilnych, jeden etat w Wydziałach Karnych oraz jeden etat w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

⁵⁵ Liczona z pominięciem sędziów funkcyjnych delegowanych do pełnienia czynności w Ministerstwie Sprawiedliwości, Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz sędziów delegowanych w trybie art. 77 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 217, ze zm.; dalej: usp) na czas nieokreślony lub na czas określony orzekających w pełnym wymiarze w SA, czy też wykonujących czynności orzecznicze na mocy ustawy i delegowanych do pełnienia czynności orzeczniczych w pełnym wymiarze w innym SO czy SR.

(od 160 do 207 dni od dnia zwolnienia stanowiska⁵⁶), w siedmiu przypadkach nastąpiło powołanie na stanowisko sędziego SO (w czasie od 78 do 991 dni), a w dwóch kolejnych przypadkach nadal oczekiwano na powołanie sędziego (293 dni i 935 dni⁵⁷). Zmniejszeniu uległ także limit etatów urzędniczych w pionach orzeczniczych z 86,5 etatu do 79,0 etatów, tj. łącznie o 7,5 etatu.

Stanowiska funkcyjne w SO pełniło łącznie 14 sędziów, tj. Prezes SO, Wiceprezes SO (stanowisko nieobsadzone od 6 stycznia 2023 r. co najmniej do 22 października 2023 r.), czterech sędziów w wydziałach cywilnych (dwóch przewodniczących i dwóch zastępców przewodniczącego), pięciu sędziów w wydziałach karnych (trzech przewodniczących i dwóch zastępców przewodniczących wydziałów), dwóch w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (przewodniczący i zastępca przewodniczącego) i jeden (kierownik) w Sekcji Realizacji Należności Sądowych. W związku z pełnionymi funkcjami wskazani sędziowie orzekali w niepełnym wymiarze. W przypadku stanowisk referendarzy obsada średniokresowa uległa zwiększeniu z 26 etatów w 2018 r. do 36 etatów w 2022 r. Wzrost odnotowano również w grupie asystentów sędziego. Obsada średniokresowa w tej grupie wzrosła z 34 etatów w 2018 r. do 37 etatów w 2022 r. Dla urzędników sądowych obsada średniokresowa wynosiła 392,25 etatu w 2018 r., a w 2022 r. było to 402,25 etatu. Przy czym w 2019 r. odnotowano wzrost obsady średniokresowej do 417,25 etatu, a w kolejnych latach sukcesywny spadek do poziomu wykazanego w 2022 r.⁵⁸

W przypadku SR okręgu świdnickiego (SR w Świdnicy, SR w Dzierżonowie, SR w Kłodzku, SR w Wałbrzychu i SR w Ząbkowicach Śląskich) limity etatów sędziowskich według stanu na 31 grudnia 2018 r. wyniosły ogółem 133, w tym odpowiednio dla ww. sądów: 28, 22, 28, 44 i 11, a według stanu na 31 grudnia 2022 r. ogółem 122, w tym odpowiednio: 24, 21, 26, 40 i 11. Jednocześnie liczba nieobsadzonych etatów we wszystkich SR w latach 2018-2022 wyniosła: dwa w 2018 r.⁵⁹, osiem w 2019 r.⁶⁰, 12 w 2020 r.⁶¹, siedem w 2021 r.⁶² i trzy w 2020 r.⁶³ Spadek pomiędzy 2018 r. a 2022 r. odnotowano także w limicie etatów w grupie urzędników sądowych w SR w Świdnicy i SR w Ząbkowicach Śląskich, odpowiednio o jeden i o pięć etatów. Zwiększenia limitu etatów w analogicznym okresie odnotowano natomiast w grupie asesorów w SR w Świdnicy (o jeden etat) i w SR w Kłodzku (o dwa etaty). Łącznie o trzy etaty zwiększył się także limit w grupie asystentów, tj. o dwa etaty w SR w Dzierżonowie i jeden etat w SR w Wałbrzychu. Największy wzrost w limitach etatów odnotowano w grupie referendarzy, łącznie o 10 etatów, z czego po dwa etaty w SR w Dzierżonowie i SR w Kłodzku, jeden etat w SR w Świdnicy i pięć etatów w SR w Wałbrzychu. W grupie urzędników sądowych ogółem limit etatów pomiędzy 2018 r. a 2020 r. zmniejszono w SR w Świdnicy (o jeden) i w SR w Ząbkowicach Śląskich (o pięć). Dodatkowe etaty w tej grupie przyznano natomiast dla SR w Dzierżonowie i dla SR w Kłodzku (po trzy etaty) i 10 etatów dla SR w Wałbrzychu.

⁵⁶ Okres liczony do dnia zakończenia czynności kontrolnych w SO w Świdnicy, tj. do 25 października 2023 r.

⁵⁷ Okres liczony do dnia zakończenia czynności kontrolnych w SO w Świdnicy, tj. do 25 października 2023 r.

⁵⁸ W 2020 r. było to – 411,25 etatu, a w 2021 r. – 407,25 etatu.

⁵⁹ SR w Wałbrzychu i SR w Dzierżonowie.

⁶⁰ SR w Wałbrzychu – cztery etaty, SR w Świdnicy – dwa etaty, SR w Dzierżonowie – jeden etat i SR w Kłodzku – jeden etat.

⁶¹ SR w Wałbrzychu – siedem etatów, SR w Świdnicy – trzy etaty, SR w Dzierżonowie – jeden etat i SR w Kłodzku – jeden etat.

⁶² SR w Wałbrzychu – pięć etatów, SR w Świdnicy – jeden etat i SR w Kłodzku – jeden etat.

⁶³ SR w Wałbrzychu – jeden etat i SR w Świdnicy – dwa etaty.

Obsada średniookresowa⁶⁴ sędziów w sądach rejonowych okręgu świdnickiego w latach 2018-2022 wynosiła odpowiednio od 7,641 do 30,456 etatu w 2018 r.⁶⁵, od 8,828 do 31,267 etatu w 2019 r., od 8,129 do 33,735 etatu w 2020 r., od 7,905 do 32,215 etatu w 2021 r. oraz od 9,132 do 33,177 etatu w 2022 r.

(akta kontroli: tom I, st. 327-700; tom II, str. 1-531, 564-789, tom V, str. 39-113, 557-561, tom VI, str. 39-87, 140-175)

Prezes SO każdorazowo zawiadamiał Prezesa SA⁶⁶ o zwalnianych etatach sędziowskich. Spośród 17 rozstrzygnięć Ministra Sprawiedliwości wydanych w tych sprawach w okresie objętym kontrolą, w przypadku pięciu z nich stanowisko sędziowskie zostało przydzielone do innego sądu, poza apelacją wrocławską, a w 12 przypadkach pozostawione w SO. Od dnia skierowania przez Prezesa SO pisma zawiadamiającego o zwolnionym stanowisku do dnia podjęcia decyzji przez Ministra Sprawiedliwości, miało od 14 do 233 dni⁶⁷. W jednym przypadku decyzja Ministra Sprawiedliwości o pozostawieniu etatu dotyczyła wydziału innego niż wskazany w zawiadomieniu Prezesa SO, tj. zamiast w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych etat pozostawiono w Wydziale Cywilnym, a w kolejnym przypadku Minister Sprawiedliwości dokonał reasumpcji uprzedniej decyzji i przydzielił etat sędziowski innemu sądowi, poza apelacją wrocławską.

Zgodnie z art. 20a § 2a usp, w razie planowanego zwolnienia stanowiska sędziowskiego w sądzie działającym na obszarze danej apelacji przez sędziego, który przechodzi w stan spoczynku po osiągnięciu wymaganego wieku, prezes sądu apelacyjnego, nie później niż na pięć miesięcy przed zwolnieniem stanowiska, zawiadamia o tym Ministra Sprawiedliwości. W przypadku jednego sędziego, który przeszedł w stan spoczynku w związku z ukończeniem 65 roku życia i nie złożył Krajowej Radzie Sądownictwa oświadczenia o woli dalszego zajmowania stanowiska, pismem z 22 sierpnia 2019 r. poinformowano Prezesa SA o zwolnieniu stanowiska sędziowskiego z dniem 10 stycznia 2020 r. Prezes Sądu wyjaśnił, że przekazanie informacji w takim czasie wynikało z przebywania na urlopie zarówno Przewodniczącego Wydziału, jak i jego zastępcy oraz Prezesa SO.

W przypadku zwolnienia stanowiska asystenta, Prezes Sądu kierował, za pośrednictwem Prezesa SA, do Ministra Sprawiedliwości informacje o zwalnianych stanowiskach wraz z wnioskami o ich pozostawienie. Spośród 23 przekazanych wniosków, jeden dotyczył przekształcenia etatu urzędnika w etat asystencki, a dwa o przyznania dodatkowych łącznie sześciu etatów asystenckich. Minister Sprawiedliwości udzielił także zgody na przekształcenie etatu urzędnika w etat asystenta sędziego, natomiast wnioski o przydział dodatkowych etatów rozpatrzono negatywnie. W przypadku 13 z pozostałych 20 wniosków, Minister Sprawiedliwości pozostawił etaty asystenckie w Sądzie, zaś w siedmiu przypadkach etaty takie przeniesiono do innych sądów (w tym do trzech sądów okręgu świdnickiego).

(akta kontroli: tom V, str. 1-142, 323-440, 469-494)

W okresie objętym kontrolą, z SO delegowano do orzekania w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu łącznie dwóch sędziów⁶⁸, w tym jeden sędzia delegowany był trzykrotnie: raz przez Ministra Sprawiedliwości, w oparciu o art. 77 § 1 pkt 2 usp⁶⁹, a dwa kolejne razy – przez Prezesa SA, w oparciu o art. 77 § 9 usp. Drugi sędzia

⁶⁴ W wersji I.

⁶⁵ Najmniejsza obsada w Sądzie Rejonowym w Ząbkowicach Śląskich i największa w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu. Analogicznie w kolejnych latach.

⁶⁶ Lub Ministra Sprawiedliwości za pośrednictwem Prezesa SA.

⁶⁷ W tym dziewięć przypadków poniżej 100 dni, tj.: 14 dni, 35 dni, 37 dni, 41 dni, 43 dni, 48 dni, 61 dni, 72 dni i 84 dni oraz siedem przypadków powyżej 100 dni, tj.: 107 dni, 114 dni, 164 dni, 168 dni, 177 dni, 190 dni i 233 dni.

⁶⁸ Dwóch sędziów z I Wydziału Cywilnego i jednego sędziego z IV Wydziału Karnego Odwoławczego.

⁶⁹ W okresach: od 1 listopada 2019 r. do 31 października 2020 r., od 2 grudnia 2020 r. na okres jednego roku i od 1 grudnia 2021 r. również na jeden rok.

został delegowany przez Ministra Sprawiedliwości jeden raz, w oparciu o art. 77 § 1 pkt 2 usp.

Ponadto jeden sędzia został delegowany przez Ministra Sprawiedliwości dwukrotnie do pełnienia obowiązków głównego specjalisty w Departamencie Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych Ministerstwa Sprawiedliwości, na podstawie art. 77 § 1 pkt 2 usp, w okresie od 1 grudnia 2022 r. do 30 listopada 2023 r. (w Departamencie Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych) oraz na okres od 12 czerwca 2023 r. do 30 listopada 2023 r. (w Departamencie Legislacyjnym Prawa Cywilnego).

Kolegium SO w Świdnicy wyraziło pozytywną opinię w sprawie delegowania powyższych sędziów⁷⁰.

Dodatkowo delegacją na podstawie art. 11a ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury⁷¹, objęto dwóch pracowników SO – jednego delegowano do wykonywania obowiązków służbowych w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu w połowie wymiaru czasu pracy, a drugiego⁷² do pełnienia obowiązków w Departamencie Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, pierwotnie w wymiarze 0,25 etatu, a następnie w wymiarze 0,5 etatu. Koszty związane z delegacją powyższych osób ponosił SO. Wyniosły one średniorocznie około 261,0 tys. zł.

(akta kontroli: tom IV, str. 130-174, tom V, str. 441-468)

Prezes SO podejmował działania na rzecz uzyskania czasowego wsparcia kadrowego SO w grupie sędziów. W okresie objętym kontrolą do orzekania w poszczególnych wydziałach Sądu delegowano łącznie 12 sędziów, z czego sześciu z SR w Wałbrzychu, trzech z SR w Świdnicy i trzech z SR w Dzierżonowie. Dwóch sędziów delegowano na czas nieokreślony⁷³, a jednego na czas pełnienia funkcji Wiceprezesa SO. Sędziowie każdorazowo wyrażali zgodę na delegowanie.

Prezes SO cyklicznie analizował także sytuację kadrową w Sądzie i w celu okresowego wzmocnienia obsady, dokonał podziału czynności dla łącznie 10 sędziów. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r. jeden sędzia orzekał zarówno w Wydziale Karnym Odwoławczym, jak i w Wydziale Penitencjarnym i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych⁷⁴. Drugi sędzia w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r. orzekał w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz w Wydziale Cywilnym Odwoławczym⁷⁵. Kolejnych ośmiu sędziów (w tym dwóch

⁷⁰ W przypadku jednego sędziego pierwsza opinia Kolegium SO była negatywna w związku z datą rozpoczęcia delegowania do wykonywania obowiązków w Ministerstwie Sprawiedliwości. Po wskazaniu nowej daty, tj. zamiast 1 listopada 2022 r. – 1 stycznia 2023 r., powyższy organ pozytywnie zaopiniował delegowanie sędziego.

⁷¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 577.

⁷² Pracownik ten pierwotnie, delegowany był do Departamentu Kadr i Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych w Ministerstwie Sprawiedliwości w wymiarze 0,25 etatu z Sądu Rejonowego w Świdnicy. Od 1 marca 2023 r., na mocy porozumienia zawartego 17 stycznia 2023 r. między Sądem Rejonowym w Świdnicy, Sądem Okręgowym w Świdnicy oraz pracownikiem, osoba ta została przeniesiona do SO i jednocześnie 1 marca 2023 r. kolejny raz Minister Sprawiedliwości delegował pracownika w wymiarze zwiększonym do 0,5 etatu do powyższego Departamentu, tym razem na czas nieokreślony.

⁷³ Z czego jeden z sędziów został powołany na stanowisko Prezesa SO, a drugi sędzia delegowany z SO do SA.

⁷⁴ W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r. sędzia otrzymał podział czynności w proporcji 50% wszystkich wpływających spraw w Wydziale Karnym Odwoławczym (sprawy: Ka, Kz i S) oraz 50% spraw Wydziału Penitencjarnego i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych (sprawy Kz). Ten sam sędzia w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 r. otrzymał nowy podział i zamiast spraw Kz otrzymał sprawy Kwz (w tym samym udziale procentowym co w 2018 r.).

⁷⁵ Od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r. wskazany sędzia miał udział w podziale w 100% spraw „Ua” i „Pa”, 50% udziału w podziale wszystkich spraw wpływających kategorii „Ca”, „Cz” i „S”, 100% udziału w przydziale zażaleń poziomych wpływających do Wydziału Cywilnego Odwoławczego i w przydziale spraw wylosowanych w SLPS tj. Systemie Losowego Przydziału Spraw, w postępowaniu międzyinstancyjnym, zarówno w Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, jak i w Wydziale Cywilnym Odwoławczym. Podział czynności dla powyższego sędziego uległ zmianie od 1 czerwca 2020 r. w związku z pełnieniem funkcji Zastępcy Przewodniczącego Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz Wizytatora ds. Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, tj. 70% udziału

pełniących funkcję wizytatorów, a jeden zastępcy przewodniczącego wydziału) w latach 2021-2023 orzekło w I Wydziale Cywilnym i II Wydziale Cywilnym Odwoławczym.

Prezes SO wyjaśnił, że nie ustalono optymalnej liczby spraw przypadających na jednego sędziego. Według wyjaśnień Prezes SO, liczba spraw w referacie sędziego powinna oscylować w przedziale 100-150 spraw rocznie, a w wydziałach ksiąg wieczystych w przedziale 300-350 spraw rocznie. Ustalenie optymalnej liczby spraw mogłoby zostać oparte o takie dane jak: sąd, do którego wpływa sprawa, wydział pierwszo lub drugoinstancyjny, pion orzecznicy (sprawa cywilna, karna, pracy), skład sędziowski niezbędny do rozpoznania sprawy, poziom skomplikowania sprawy, liczba osób do przesłuchania czy liczba tomów akt, ale także indywidualne predyspozycje sędziego (zaangażowanie i wydajność). Nie są to jednak, jak wyjaśnił Prezes SO, obiektywne i mierzalne kryteria. Proponowane przez Prezesa SO rozwiązania, które mogłyby usprawnić postępowania w okręgu świdnickim, a nie wymagające zmian legislacyjnych, to np. zwiększenie kadry sędziowskiej, asystenckiej i urzędniczej, zapewnienie najbardziej optymalnego modelu pracy – sędzia, asystent, protokolant – niezależnie od urzędników sądowych, np. wykonujących czynności o charakterze wykonawczym, zmniejszenie rotacji w grupie asystentów i urzędników poprzez wzrost wynagrodzeń, skrócenie procesu obsadzania wolnych etatów sędziowskich i wprowadzenie rozwiązań zachęcających specjalistów do pełnienia funkcji biegłego, zwłaszcza w takich dziedzinach, w których liczba biegłych jest niewielka, np. psychiatria i psychologia.

(akta kontroli: tom IV, str. 375-545; tom V, str. 121-122, 143-163, 323-336)

Prezes SO analizował sytuację kadrową w sądach rejonowych okręgu świdnickiego. Gromadzone w Sądzie dane stanowiły przede wszystkim zestawienia o liczbie wpływających spraw, liczbie spraw załatwionych i pozostałościach (według poszczególnych sądów i głównych repertoriów), a także dane o limitach i obsadzie średniokresowej w grupie: sędziów, referendarzy, asystentów i urzędników. Powyższe dane analizowane były w okresach miesięcznych, a od 2019 r., inspektor ds. biurowości sporządzał w styczniu danego roku analizę za cały poprzedni rok. Prezes SO wyjaśnił, że posiada stały dostęp do programów SAP, Fiori i Informatore oraz do systemu repertoryjno-biurowego, zarówno SO, jak i SR. Dostęp ten umożliwiał bieżącą analizę danych, w tym informacji o obciążeniu pracą w poszczególnych grupach zawodowych. Stały dostęp i możliwość wygenerowania raportów na wybrany dzień, skutkowały również brakiem konieczności archiwizowania sporządzonych analiz. Prowadzone analizy służyły m.in. do sprawowania WNA szczególnie w zakresie składanych skarg. Były także przekazywane prezesom SR. Służyły także do opiniowania wnioskowanych przez SR, zmian organizacyjnych. Jak wyjaśnił Prezes SO, w celu wsparcia kadrowego pionów orzecznicy w SR, pozytywnie opiniował wnioski prezesów tych sądów o pozostawienie zwalnianych etatów sędziowskich.

(akta kontroli: tom I, str. 9-24; tom V, str. 323-336)

Łączna liczba spraw wpływających do SO w latach 2018-2022 kształtowała się w przedziale od 13 662 w 2018 r. do 13 917 w 2022 r., z tym, że tendencja ta nie była liniowa. Liczba spraw wpływających do SO wzrastała od 414 do 1 317, z wyjątkiem lat 2019 i 2020 kiedy spadła o 2 056 spraw. Jednocześnie w pionie pracy i ubezpieczeń społecznych pomiędzy 2018 r. a 2022 r. zmniejszono limit etatów sędziowskich o dwa etaty. Liczba spraw wpływająca w latach 2018-2022 do

w przydziale spraw „U”, 100% udziału w przydziale pozostałych wpływających spraw „Ua”, „P”, „Pa”, „Uz”, „Pz”, „Po” i „Uo”, a także 100% udziału w przydziale wylosowanych w SLPS spraw w postępowaniu międzyinstancyjnym.

wydziałów cywilnych wyniosła odpowiednio: 5 471, 5 252, 4 489, 5 256 i 5 337, do wydziałów karnych wyniosła odpowiednio: 6 617, 7 111, 6 503, 6 908 i 7 368, zaś do VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyniosła odpowiednio: 1 474, 1 879, 1 194, 1 339 i 1 212. Jak wskazali przewodniczący poszczególnych wydziałów Sądu, średnia roczna liczba spraw przypadająca na jednego sędziego orzekającego w wydziale wyniosła w latach 2018-2022:

- a) w I Wydziale Cywilnym⁷⁶ od 250 do 637 spraw, a w II Wydziale Cywilnym Odwoławczym od 157 do 242 spraw,
- b) w III Wydziale Karnym od 152 do 246 spraw, a w IV Wydziale Karnym Odwoławczym od 168 do 253 spraw,
- c) w V Wydziale Penitencjarnym i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych od 779 do 1307 spraw,
- d) w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych od 171 do 313 spraw.

Prezes SO umożliwiał uczestnictwo w szeregu szkoleń organizowanych, zarówno przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury, jak i przez organizatorów zewnętrznych. Ponadto przyjęta w Sądzie praktyka polegała na rozsyłaniu do wydziałów Sądu oraz SR informacji otrzymywanych przez Sąd w sprawie szkoleń i konferencji oraz studiów podyplomowych organizowanych, zarówno dla kadry orzeczniczej, kuratorów, specjalistów OZSS, jak również dla urzędników sądowych.

W latach 2018-2022 średnie miesięczne wynagrodzenie brutto⁷⁷ w grupie osób zatrudnionych na stanowiskach asystentów sędziego wzrosło z 5 099,98 zł do 6 480,73 zł, i w 2018 r. było wyższe o 15,2% od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiecie świdnickim⁷⁸, a w 2022 r. było wyższe o 7,0% od powyższego⁷⁹. W przypadku urzędników sądowych⁸⁰ wynagrodzenie zwiększyło się z 5 163,36 zł do 6 419,93 zł i było wyższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiecie świdnickim o 16,6% w 2018 r., a w 2022 r. o 6,0%. Dla grupy pracowników innych niż wymienieni powyżej, średnie miesięczne wynagrodzenie wzrosło z 4 141,52 zł do 5 466,43 zł. Oznacza to, że w 2018 r. wynagrodzenie to było niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w powiecie świdnickim o 6,5%, a w 2022 r. o 9,8%. Jednocześnie w przypadku planowanego zwiększenia stawki minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2024 r. w SO wyrównanie wynagrodzenia do nowej stawki obejmie dziewięć osób.

(akta kontroli: tom IV, str. 114-120, 563; tom V, str. 562; tom VI, str. 132-139)

2.3. Liczba stałych mediatorów w SO w latach 2018-2022 corocznie wzrastała z poziomu 46 (w 2018 r.) do 110 osób (w 2022 r.). Aktualizacja następowała w sytuacji zaistnienia zmiany, tj. wpisania mediatora na listę lub skreślenia mediatora z listy. W okresie objętym kontrolą skreślono z listy sześć osób, z czego pięciu z inicjatywy mediatora, a jednego na podstawie art. 157c § 1 pkt 4 usp. Największą grupę stanowili mediatorzy specjalizujący się w sprawach cywilnych – od 38 do 83 osób, ponadto w sprawach gospodarczych specjalizowało się od 32 do 74 osób, w sprawach rodzinnych od 25 do 63 osób. Mediatorzy specjalizujący się w sprawach karnych to grupa od dziewięciu do 22 osób. Prezes SO wyznaczył dyżury mediatorów, które to dyżury odbywały się w budynku Sądu przez dwie godziny, co drugi tydzień. Mediator w tym czasie pełnił także dyżur telefoniczny. Ponadto Prezes SO na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Sądu⁸¹ zamieszczał informacje dla osób zainteresowanych

⁷⁶ Wraz z sędziami delegowanymi do orzekania w tym wydziale.

⁷⁷ Wynagrodzenie ogółem wraz z dodatkowym wynagrodzeniem rocznym, wskazane w sprawozdaniach MS-DB1 z wykonania zatrudnienia i wynagrodzeń w jednostkach sądownictwa powszechnego.

⁷⁸ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie świdnickim w 2018 r. wyniosło 4427,25 zł.

⁷⁹ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie świdnickim wyniosło w 2022 r. 6059,31 zł.

⁸⁰ Z wyłączeniem Dyrektora SO oraz audytora wewnętrznego.

⁸¹ <https://swidnica.so.gov.pl/mediacja,m,m2,344,97> – dostęp: 25 września 2023 r. godz. 11:56.

skorzystaniem z mediacji oraz dla osób chcących uzyskać wpis na listę mediatorów. Z usług mediatorów w ogóle nie korzystano w wydziałach karnych oraz w II Wydziale Cywilnym Odwoławczym. Liczba spraw, w których skorzystano z mediacji wyniosła w latach 2018-2022 odpowiednio: 19, 32, 91, 60 i 61. W analogicznym okresie, na podstawie art. 183⁸ § 4 kpc, zorganizowano trzy spotkania informacyjne, a po dwóch z tych spotkań skierowano strony do mediacji.

Prezes SO wyjaśnił, że liczba mediatorów sukcesywnie wzrastała i nie zaistniała konieczność oceny adekwatności, ani liczby mediatorów, ani ich specjalizacji i jakości usług świadczonych przez mediatorów, do potrzeb Sądu. Koordynator ds. mediacji wyjaśnił natomiast, że o fakcie spełniania przez kandydata na mediatora warunku w postaci posiadania wiedzy i umiejętności, decyduje formalna poprawność złożonego wniosku oraz pozytywny wynik oceny merytorycznej. Przepisy wskazują jakie dokumenty mogą stanowić potwierdzenie posiadania wiedzy oraz umiejętności i nie stanowią zamkniętego katalogu. Zatem brak jednego z wymienionych dokumentów lub załączenie innego nie przesądza o braku formalnym wniosku, a tym bardziej o odmowie wpisu na listę. Ponadto Koordynator ds. mediacji wyjaśnił, że instytucja spotkań informacyjnych nie znalazła szerszego zastosowania, jako ścieżka zainicjowania mediacji. Jako prawdopodobną główną przyczynę wskazał znaczną liczbę spraw w referatach sędziów na poziomie I instancji. Spotkania informacyjne mogły być uznane za zbyt skomplikowaną formułę, wymagającą zaangażowania osób, które już realizowały istotne zadania. W takich warunkach sędzia referent samodzielnie kierował strony do mediacji, bez wykorzystywania instytucji spotkań informacyjnych. Sama formuła mediacji ma zaś charakter fakultatywny. Być może wykorzystanie tej instytucji jako rozwiązania obligatoryjnego⁸² (np. w określonych rodzajach spraw), zmieniłoby liczbę spraw, w których to narzędzie byłoby wykorzystywane.

W ramach upowszechniania pozasądowych metod rozwiązywania sporów w SO organizowano cykliczne spotkania pn. *Salon mediatora*. W spotkaniach tych uczestniczyli zarówno sędziowie okręgu świdnickiego, jak i mediatorzy. Ponadto Sąd brał rocznie udział w tzw. Tygodniu Mediacji, w ramach którego organizowano spotkania sędziów i mediatorów oraz prowadzono akcję informacyjną w lokalnych mediach. Prezes SO objął patronatem trzy edycje *Oławskiej Konferencji Mediacyjnej* oraz konferencji pn. *Mediacje w praktyce*. SO współuczestniczył także w realizacji projektu Ministra Sprawiedliwości pn. *Upowszechnianie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów*.

(akta kontroli: tom V, str. 164-322, 563-570; tom VI, str. 101-129)

2.4. Corocznie Prezes SO kierował do przewodniczących poszczególnych wydziałów Sądu pisma dotyczące określenia potrzeb osobowych i rzeczowych na kolejny rok. Zebrane w ten sposób potrzeby przedkładał Dyrektorowi Sądu. W latach 2018-2022 zgłoszono potrzeby osobowe w zakresie zwiększenia etatów sędziowskich, asystenckich i urzędniczych, a także referendarzy sądowych. Z tego o etaty sędziowskie wnioskowali przewodniczący I i II Wydziału Cywilnego oraz VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. W odniesieniu do potrzeb rzeczowych obejmowały one fachową literaturę, oprogramowanie i sprzęt komputerowy, a także artykuły, sprzęt i meble biurowe. Ponadto zdefiniowano potrzebę wygosparowania dodatkowego pomieszczenia oraz zapewnienia klimatyzacji w salach rozpraw. Rozpatrując potrzeby osobowe Dyrektor Sądu był właściwy do podejmowania decyzji w sprawach urzędników, a w sprawach pozostałych grup zawodowych ograniczenia wynikały z przyznanych przez Ministra Sprawiedliwości limitów. Nie wszystkie

⁸² Po przeprowadzeniu odpowiednich prac analitycznych i badań naukowych.

potrzeby rzeczowe zostały zrealizowane⁸³. Potrzeby doposażenia sal rozpraw w klimatyzatory/klimatyzację nie zostały zrealizowane, ponieważ jak wskazano, zadanie to będzie realizowane w ramach wymiany instalacji elektrycznej w Sądzie, przy czym nie określono planowanej daty powyższej wymiany. Harmonogramy realizacji zgłaszanych potrzeb sądu nie były przekazywane Prezesowi SO przez Dyrektora Sądu.

Kwestia potrzeb osobowych w grupie urzędników nie została zrealizowana z uwagi na przesłany w 2015 r. parametr decydujący o liczbie stanowisk urzędniczych w danym sądzie. Zgodnie z pismem z Departamentu Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości w Ministerstwie Sprawiedliwości⁸⁴, od 20 października 2015 r. określono nowy parametr polityki etatowej w sądach na poziomie 2,5. Parametr ten wskazywał liczbę urzędników sądowych (ulożonych w wydziałach orzeczniczych oraz innych działach administracji sądowej oraz innych pracowników) przypadających na liczbę etatów sędziowskich i referendarskich⁸⁵. Jednocześnie wskazano, że parametr ten dla sądów okręgowych oraz apelacyjnych zostanie przekazany w terminie późniejszym. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych w Sądzie⁸⁶ taki parametr nie został przekazany do SO. W Sądzie wraz ze zmniejszającym się limitem etatów sędziowskich malała liczba etatów asystenckich i urzędniczych oraz innych pracowników.

(akta kontroli: tom I, str. 9-24; tom II, str. 456-564; tom V, str. 571-578)

W latach 2018-2023 w SO prowadzono badania ankietowe wśród petentów Sądu. Pytania ankietowe obejmowały obszary zakresu usług, z których korzystał petent, preferowany sposób kontaktu z Sądem, jakość uzyskanej pomocy (w tym wiedzę pracowników Sądu), kulturę osobistą i łatwość poruszania się w budynku Sądu, a także sugerowane przez petentów zmiany. W 2022 r. wzór ankiety uległ zmianie w wyniku wprowadzenia przez Ministra Sprawiedliwości jednolitego wzoru dla wszystkich sądów. Liczba ankiet nie była wysoka, np. 64 w 2018 r., 31 w 2019 r., 22 w 2021 r. W celu umożliwienia załatwienia osobiście spraw w siedzibie Sądu w każdy poniedziałek Biuro Obsługi Interesanta oraz Biuro Podawcze pracowały w wydłużonych godzinach, tj. do 17:30. Zbiorcze wyniki ankiet wskazywały na wysoki poziom zadowolenia interesantów z zapewnionej obsługi.

(akta kontroli: tom I, str. 9-24; tom VI, str. 94-100)

Stwierzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes SO, w ramach swoich kompetencji, podejmował działania na rzecz zapewnienia warunków organizacyjnych i zasobów kadrowych z uwzględnieniem potrzeb związanych z realizacją zadań SO, w tym delegował do orzekania w Sądzie sędziów sądu rejonowego okręgu świdnickiego i każdorazowo wnioskował o pozostawienie zwalnianego etatu na potrzeby Sądu. Ponadto bieżące potrzeby uwzględniał w zarządzaniu posiadanymi zasobami kadrowymi, w tym w podziale czynności łącznie 10 sędziów ustalił rozpoznawanie spraw w co najmniej dwóch wydziałach Sądu. Powyższe działania nie przyczyniły się jednak do znacznej poprawy sytuacji kadrowej. W tym samym okresie trzykrotnie Kolegium SO wyraziło zgodę na delegowanie dwóch sędziów, w tym jednego do orzekania w Sądzie Apelacyjnym we Wrocławiu, a drugiego do pełnienia obowiązków w Ministerstwie Sprawiedliwości. Decyzją Ministra Sprawiedliwości limit etatów sędziowskich w SO uległ zmniejszeniu

⁸³ W tym zakup drukarek, telefonów bezprzewodowych, lodówek, ekspresów do kawy, szaf itp.

⁸⁴ Pismo znak: DSO-VI-1020-3/15 z 15 października 2015 r.

⁸⁵ Tj. dla limitu 46 etatów sędziowskich liczba urzędników sądowych oraz innych pracowników ograniczona została do 115 etatów.

⁸⁶ Tj. do 25 października 2023 r.

z 46 do 43, a w wyniku długotrwałego procesu nominacji sędziów, trwającego nawet do 991 dni, w okresie objętym kontrolą liczba nieobsadzonych stanowisk wynosiła od trzech do siedmiu. W przypadku asystentów ustalony przez Ministerstwo Sprawiedliwości wskaźnik liczby etatów asystenckich na etaty orzecznicze również uległ zmniejszeniu, i tak w 2018 r. jeden asystent obsługiwał dwóch sędziów, a w 2023 r. – już trzech. Działania dotyczące zapewnienia zasobów kadrowych dla sądów rejonowych ograniczały się do pozytywnego opiniowania wniosków o pozostawienie zwalnianego stanowiska w danym sądzie rejonowym okręgu świdnickiego. Prezes SO opiniował także zmiany organizacyjne w sądach rejonowych analizując przedłożone uzasadnienia dotyczące poprawy sprawności postępowań sądowych lub racjonalnego wykorzystania kadry zarówno orzeczniczej, jak i urzędników sądowych. Niemniej ostateczne decyzje podejmował Minister Sprawiedliwości, a Prezes Sądu wiedzę o skutkach wprowadzonych zmian pozyskiwał m.in. z wyników lustracji oraz sprawozdawczości prowadzonej przez sądy rejonowe.

IV. Uwagi i wnioski

- Uwagi NIK nie formułuje uwag.
- Wnioski W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Wrocław, 30 listopada 2023 r.

Kontrolerzy:

Mariusz Orawczak
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
Podpis

.....
podpis

Anna Łuczak
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

